

Cserkész 1x1

Netlabirintus

Útmutató a média és internet világhoz

Impresszum

Netlabirintus Útmutató a média és internet világához

A Cserkész 1x1 sorozat 2. kötete

Szerkesztették: Juhász Gergely, Kocur László, Szabó Csilla

Közreműködött: Oroš László
Tördelés, grafikai elrendezés: Bodzás Gergely

Kiadó: Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség - Zväz skautov maďarskej národnosti
Felelős kiadó a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség - Zväz skautov maďarskej
národnosti ügyvezető elnöke

A kiadó címe: Nám. Sv. Štefana 296/6., 92901 Dunajská Streda
Elérhetőségei: www.szmcs.sk, szmcs@szmcs.sk, +421 31 55 27121

Minden jog fenntartva!

*Jelen kiadvány sem részben, sem egészben nem másolható, nem sokszorosítható,
sem elektronikus, sem mechanikai eljárással. Bárminemű felhasználása csak a kiadó
írásos engedélyével történhet.*

*A Magyar Cserkészszövetségek Fóruma tagszövetségei és azok alegységei részére a
kiadó megadta ezen engedélyt.*

© Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség - Zväz skautov maďarskej národnosti, 2014

A Csapatvezetői teendőik kötet megjelenését támogatta a Bethlen Gábor Alap és a Szlovák Köztársaság Oktatási, Tudományos, Kulturális és Sportminisztériuma. Bol financovaný z dotácie Bethlen Gábor Alap a z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Példányszám nyomtatásban: 500 db

ISBN: 978-80-971619-2-7

Tartalom

Impresszum	4
Tartalom	5
Előszó	6
Az internet öl, butít és nyomorba dönt!	7
Kitekintő - rövid mi micsoda	16
Tele van vele a sajtó	27
Te irányítod a médiát, vagy ő irányít téged?	31
Játéktár	41
Netikett	48
Függőség-teszt	49
Összefoglaló	50
Zárszó	51
Jegyzeteim	52

Előszó

A Netlabirintus elnevezésű kiadvány az internettel, a média világával, annak veszélyeivel, valamint a médianeveléssel – mint lehetséges megoldás a problémára – foglalkozik. A fiatalok sokszor nem tudatosítják, hogy mennyi veszély fenyegeti őket az online térben, gyakran cselekednek meggondolatlanul, felelőtlenül, nem látnak a dolgok háttérébe, és nem tudják elképzelni a lehetséges következményeket. A probléma valós, cselekedni kell. A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség ezzel a kiadványával nem csak a szervezet tagjait, hanem a többi, Felvidéken működő, fiatalokkal foglalkozó ifjúsági szervezetet is szeretné megszólítani.

A Netlabirintus négy fő részből áll: az egyes internetes platformok, közösségi oldalak bemutatása; az internet veszélyei; valós, megtörtént esetek a médiából; médianevelés. A kiadvány célsoportja a fiatalok és a fiatal vezetők. A kiadvány nem csak felhívja a veszélyekre a figyelmet, hanem konkrét megoldási lehetőségeket is javasol. A fejezeteket úgy állítottuk össze, hogy mindenki megtalálja benne a magának valót. Az idősebb korosztály képet kaphat az aktuálisan trendi portálokról, az internet veszélyei blokkban a fiatalok magyarázatot kaphatnak fel nem tett kérdéseikre, a kiadvány médianevelésről szóló részében pedig a vezetők számára kínálunk módszertani segédeszközöket, hogy sikeresen kalauzolják az online térben is a rájuk bízott gyerekeket.

Szabó Csilla

Az internet öl, butít és nyomorba dönt!

A következő néhány oldalon arról olvashattok, hogy miként szivárgott be az internet a mindennapi szokásainkba, hogyan változtatta meg az ismerkedésről, biztonságról, zaklatásról és még számtalan más dologról alkotott elképzeléseinket. Azt is megtudhatjátok, hogy miért helytelen kifejezés az, hogy az internet „megváltoztott” bármit is, valamint külön felhívjuk a figyelmeteket az internetről alkotott tévhitekre és a használatával járó veszélyekre. Célunk, hogy e fejezet végére érve kicsit jobban megértsétek a világháló működését és tisztában legyetek azzal, hogyan védhetitek meg őrseiteket a rájuk leselkedő fenyegetésektől.

Fejezetcímünk minden szava hazugság

Komolyan. Az internet az égvilágon semmit sem csinál. Nem szivárog be az őrstagjaitok életébe, nem veszi el a szabadidejüket, nem akadályozza meg, hogy kimenjenek játszani az udvarra, és legfőképpen nem akarja bántani őket. Az internet nem jó senkihez, de nem is gonosz. Meg kell értenünk, hogy az **internet egy eszköz**, nem több annál. A komoly társadalomtudományi gondolkodás már évekkel ezelőtt elhagyta az olyan nézeteket, miszerint a technológiák (mint amilyen az internet is) rendelkeznek valamiféle moralitással, vagy másképpen mondva: képviselnek bármiféle jó vagy rossz értékeket. A technológia semleges. Az atombomba nem gonosz dolog, csak ha rosszra használják. Ugyanilyen az internet is. A netezés nem elveszi az időt, mi magunk töltjük gép előtt ülve a délelőttünket, azért, mert így döntöttünk. Nem az internet akarja bántani az őrsödet, hanem hűsvér emberek a világhálón keresztül, akik szintén egy gép előtt ülnek. Tisztában vagyunk vele, hogy ez sokatok számára tökéletesen egyértelmű, de ezt nem lehet elégszer hangsúlyozni.

Az internet révén megoszthatunk egymással bármit, együttműködések indíthatunk el, és segítségünk eljuthat a világ bármelyik részébe. Gyorsan és olcsón érhetünk el információkat, és az egész világ kultúrkincsének

f o r r á s m ű v e i

is hozzáférhetők. Mégis tudnunk kell, hogy vannak alábecsült veszélyei: a net például érzelmi és mentális függőséget okozhat. Ha naponta használjuk, érdeemes megfigyelnünk, mi az első dolgunk reggelente felkelés után. Mennyi idő telik el, amíg bekapcsoljuk a számítógépet, hogy ránézzünk a levelezésünkre? Mennyi időt fordítunk naponta a web böngészésére?

Akkor van baj, ha függni kezdünk a szolgáltatásaitól: e-mail, játékok, chat, közösségi oldalak, információk... Újabb hibával bővült rossz tulajdonságaink listája, hiszen ez a függőség károsan befolyásolhat kapcsolatokat, alááshat házasságokat és barátságokat, illetve gyengítheti, és a virtuális világ rabjává teheti akaratomkat. A „facebookozás”, „chatelés” és úgy általában a netes böngészés nem ördögtől való dolog, számtalan haszna van, csak a mértékletességre kell odafigyelnünk. Egy 2011-es magyar tanulmány szerint az internetfüggőség más tüneteket mutat, mint egyéb függőségek, de egyes esetekben ugyanúgy szakértői segítség bevonására van szükség a gyógyuláshoz, mint az alkohol-, vagy drogfüggőség esetében.

Visszatérve a címhez: nem az internet a hibás, ha rosszul, rosszra és mértéktele-nül használod. Komolyan.

Az internet veszélyei

Ebben a fejezetben összegyűjtöttük nektek az interneten leggyakrabban előforduló veszélyeket, és adunk néhány tippet a kivédésükre, valamint arra is, hogy felismerjétek, ha ezek a veszélyek az őrötökben felütötték a fejüket. Mivel ez a rész csupa rossz dologról szól, néhányatokban az a kép alakulhat ki rólunk, hogy mi ellenezzük a netezést, és csak az árnyoldalát látjuk. Ez egyáltalán nem igaz. Sokat, sokszor, és sok mindenre használjuk (például e könyvecske sem készülhetett volna el internet nélkül), de **tudatosan**.

Személyes adatok

Ma már szinte mindenkinek van valamilyen közösségi oldala, ahol a személyes adatokat is meg lehet adni. Ne tedd, és ne engedd őrstagjaidnak sem! Ha valaki tényleg ismer, akkor tudni fogja a telefonszámodat, vagy legfeljebb elkéri. Ha pedig nem találkoztok, elküldheted neki e-mailben, vagy üzenetben. Így nem csak egyes zaklatóktól szabadulhatsz, hanem sok kéretlen levéllel kevesebbet is fogsz kapni. Ha a Facebookon, Twitteren, Ask.fmen, vagy bárhol máshol megadod a mobilszámodat, ne csodálkozz, ha rövid időn belül rendszeresen csörgetni fognak rejtett telefonszámokról. Ez neked talán egyértelmű, de nem biztos, hogy a tőled fiatalabbaknak is.

Az internet egyik legfontosabb szabálya: ami egyszer felkerül rá, az ott is marad. Hiába veszed le a telefonszámodat, amikor már rendszeresen zaklatnak, attól nekik még megmarad, és semmi nem tartja őket vissza attól, hogy mások-

nak is elárulják. Ne tedd ki a számod, és spórold meg magadnak, hogy új telefonkártyát kelljen venned! Ugyanígy belépési jelszavaidat se verd nagydobra, mert néhányan ezekkel is csúnyán visszaélhetnek. Vannak olyan oldalak is, amelyek pénzért eladják személyes adataidat más cégeknek, akik aztán levelekkel bombáznak. Ez ellen úgy is tudsz védekezni, ha e-mail címedet nem rendes formátumban adod meg (mert a keresőprogramok ezt felismerik, és elmentik), hanem például kiírod a jeleket betűvel.

kuldjnekiemspamet@butavagyok.com

helyett

nemleszspam-kukac-nemvagyokbutapont-com

formában, amit nem ismernek fel a programok.

Egy további lehetséges – és különösen kellemetlen – következménye a túlságosan sok megosztott információ az, hogy sokszor teljesen egyértelművé tesszük, mikor van valaki otthon, és mikor teljesen üres a ház. Soha ne írjatok ki olyanokat sehova, hogy „Juhú, nyaralni megy az egész család, jövünk egy hét múlva!”, vagy „Anyámék végre leléptek, én is kiugrom este bulizni XDXD LOL YOLO!”. A betörők gyakran pont az ilyenekre vadásznak: még felderítő munka sem kell, pontosan tudják, hol van üres lakás. Az sem egy díjnyertes ötlet, ha az új TV-t, laptopot fotózzátok, mert így a betörőnek keresnie sem kell, a képek alapján úgy fogja ismerni a lakásodat, mint a tenyerét. Egy tengerentúli kezdeményezés, a pleaserobme.com, pontosan erre kívánja felhívni a figyelmet: a Twitter üzeneteid és Foursquare helymegjelöléseid alapján megmondja mikor nem vagy otthon, tehát, mikor

lehet téged kirabolni. A kezdeményezés egyik támogatója annyit elmond megnyugtatóképpen, hogy: „Aki annyira hülye, hogy minden információt közöl magáról, annál valószínűleg nem sok ellopható érték van.” A cinizmus szinte kézzel fogható, de az üzenet hatásos. Ha őrstötöknek is szeretnétek elmagyarázni az ilyen kiírások hordozta veszélyeket, nyugodtan mutassátok meg nekik a honlapot. Higgyétek el, nem direkt csinálják, de amíg te, mint vezető nem hívod fel a figyelmét, addig nem is fogja tudni mennyire veszélyes a fentihez hasonló dolgokat kiírni pl. Facebookra.

Képek, fotók

Nagyon jó régi barátok adatlapját nézegetni, vagy képei között böngészni. De gondold bele, ez fordítva is igaz. Azokat a képeket nem csak az ismerőseid láthatják, hanem BÁRKI! Ezért nem árt meggondolni, hogy milyen képet teszel fel magadról, mert nem biztos, hogy örülnél neki, ha egy tanárod, vagy a szüleid meglátnák azt a képet, amelyen a legmélyebben kivágott blúzodban pózolsz. Érdeemes végignézned őrstagjaid profiljait, és felhívni a figyelmüket az olyan képekre, amelyek kívül esnek a jó ízlés határain. Ezek a dolgok a jövődben például munkakeresésnél nagyon rossz fényben tüntethetnek fel, ha a potenciális új munkáltatód megnézi a képeidet, amiken tegnap bejelölték téged, és látja, ahogy durván partizol nem éppen józanon. Mindig arra gondold, hogy ne legyen olyan képed fent, amit kinyomtatva személyesen szégyellenél megmutatni az ismerőseidnek. A Facebookon – csak hogy a jelenleg legnépszerűbbet vegyük – módosítani tudod, hogy ki láthatja a képeidet, és jelölhet be téged.

Szánj rá pár percet, és nézd át a *Beállítások* menüpont alatt az *Adatvédelem* és az *Idővonal és megjelölés* opciókat.

Társkeresés, chat

Manapság nagyon divatos és egyszerű mód az internetes társkeresés. Nincsenek határok, könnyebb kinyílni, nem muszáj a valós arcodat mutatni, ha pedig nem tetszik a partner, egyszerűen csak letiltod. Megismerkedsz valakivel az interneten, nagyon szimpatikus, rengeteg közös tulajdonságotok van, az illető csinos, majd találkoztok, egymásra találtok, jární kezdtek, és boldogan éltek... Bár ez a variáció is megeshet, nem ez a gyakori. Hiszen tényleg nem tudhatod teljesen biztosan, hogy ki ül a másik gép előtt. Épp ezért sose adj ki magadról személyes információt (hol laksz, mi a telefonszámod, stb.), maximum a nevedet. Sajnos általában a virtuális életben félreismerjük társunkat, még akkor is, ha ő az igazat mondta magáról. A valós életben teljesen más benyomásod is lehet róla, és más érzéseid is lehetnek vele kapcsolatban. Persze, az is kiderülhet róla, hogy nem mondott igazat magáról, vagy „csak” teljesen máshogy néz ki, mint ahogy te tudtad. Mindig gyanús, ha profi fotós által készített képek vannak fent a társkereső oldalon, még inkább gyanús, ha a háttérből egyértelműen látszik, hogy nem a környéken készültek (pálmafák, tenger, kenguru, jegesmedve). De az is előfordulhat, hogy beteges, perverz ember a chat partnered. Soha ne dőlj be olyannak, aki két nap után úgy érzi, hogy benned megtalálta a „lelki társát” vagy hasonló nagyon romantikus szöveggel jön, és mindenképp találkozni szeretne veled. Ha el is mész egy ilyen találkozóra, akkor mindenképpen le-

gyen valaki, aki a közelből figyel benneteket, és baj esetén segíteni tud. Számtalan eset volt, amikor az ilyen elszett találkozók rosszul végződtek. Ha az ember, akivel chaten vagy társskereső oldalon beszélgetsz, nem szimpatikus neked, ne beszélj vele tovább, és még véletlenül se találkozzatok. Ha nem hagyna békén, tiltsd le, vagy szólj a webmesternek! Bár a ma leginkább elfogadott elmélet szerint a társas jelenlét ugyanolyan mértékben átvihető az online térben, mint a szemtől szemben kommunikációban, azért szükséges észben tartani, hogy ehhez kell némi tapasztalat és életkor. Nagyon figyelj oda, ha valaki az örsödben netes társkereséssel próbálkozik. Ez alapvetően nem egy helytelen dolog, de az ő korukban, a legtöbb esetben teljesen szükségtelen, és nagyon veszélyes.

Szorosan ide tartozik a részben már említett szexuális zaklatás. Kimutatók szerint az aktívan internetező lányok 30%-át már érte szexuális zaklatás chatelés közben. A tinédzser korú fiatalok (fiúk és lányok együtt) 37%-ka kapott már erotikus tartalomra mutató linket, és a chatelő fiatalok 30%-ka (!) említette, hogy találkozna valakivel, akit online ismert meg. Ha chatelés közben, Facebookon, vagy más oldalon valaki illetlen ajánlatokat tesz

nektek, szexuális tartalmú üzeneteket, képeket küld, semmiképpen se álljatok vele szóba, mert azzal csak bátorítjátok. Egyszerűen ne vegyetek róla tudomást, ha pedig rendszeresen zaklat, kérjétek segítséget tőletek idősebbektől, szüleitektől.

Internetes vásárlás

Gyors, egyszerű, olcsó, és ki sem kell tenned a lábadat otthonról! Az internetes vásárlásnak nagy jövőt tulajdonítanak, és valószínűleg ez így is lesz. Viszont, ha vásárolsz, tarts be pár szabályt biztonságod érdekében! Csak megbízható oldalakról vásárolj! A legtöbb esetben választhatod, hogy rendelés után személyesen átveszed a terméket valahol, vagy postán kiküldik neked, és átvételnél fizetsz.

Vásárolj utánvétellel, fizess készpénzzel, mert ha nem érkezik meg a termék, vagy valami probléma van vele, nem történhet meg, hogy elveszted a pénzed. Ha ott tartasz, hogy

személyes adatokat kell megadni, a böngésző címsorában elvileg megjelenik a „https://” felirat és egy zárt lakat, vagy egy kulcs. Ha nem lennének ott, akkor a vásárlás jó eséllyel nem biztonságos. Mostanában gyakori átverés – bár egyelőre főleg külföldön –, hogy azt hiszed, a bankod honlapján vagy, és vígan pötyögöd be az átutaláshoz szükséges adatokat, miközben valójában egy klón oldalon vagy. Ezt legegyszerűbben úgy tudod elkerülni, ha minden utaláshoz SMS azonosítást kérsz, valamint mindig jól megnézed a honlapot (a klónok nem tökéletesek, csak első ránézésre hasonlítanak a bank honlapjára). Próbáld olyan oldalakról vásárolni, ahonnan már vásárolt valamelyik ismerősöd, és jó tapasztalata van vele. Olvasd el figyelmesen a vásárlás, fizetés, szállítás feltételeit, így nem érhet majd meglepetés.

Külön odafigyelést igényelnek az olyan oldalak, ahol más emberektől és nem cégektől vásárolsz. Ilyen magyar nyelvű oldalak például a Vatera, az Apród, vagy az Expressz; nemzetközileg legismertebbek pedig az eBay és az Amazon. Ezek az oldalak üzemeltetői óriási hangsúlyt fektetnek a biztonságra, – szinte kizárt, hogy az elutalt pénzed ne érkezne meg a címzetthez – a felhasználók azonban gyakran próbálnak meg átverni másokat. Nem működő mobiltelefon, Adidas helyett Aclidas, parfüm helyett víz – minden átverés csak akkor derül ki, miután már átvetted a terméket. Ne legyél rest plusz képeket kérni, kérdéseket feltenni, és mindenképp nézz utána az eladó referenciáinak (ehhez az is hozzá tartozik, hogy ha neked rossz tapasztalatod van, azt mindenképp írd meg a honlapon, hogy mások ne járjanak pórul)!

Mivel az ilyen vásárlás főleg otthon tör-

ténik, a legtöbb esetben nem is fogsz róla tudni, hogy őrstagjaid az interneten keresztül vásárolnak, de mindenképp fontosnak tartjuk, hogy ezekről szó essen valamelyik őrsi összejövetelel. Hívd fel a figyelmüket a veszélyekre, és esetleg akár közösen vásárolhattok is valamit, ami később az őrskabalája lesz. A fontos az, hogy lássák, hogyan kell ennek történnie, és tisztában legyenek a veszélyekkel.

Vírusok

Mindenki jól tudja, hogy a vírusok milyen károkat okoznak, illetve, hogy milyen gyorsan terjednek levelezésekkel. Mindenképpen legyen valamilyen víruskereső programod (ma már remek ingyenes megoldásokat is találsz), különben számítógéped hamar megfertőződik! Sose nyiss meg olyan levelet, amiről nem tudod, hogy ki küldte! Ha esetleg meg is nyitod, és egy linket találsz benne, semmilyen körülmények között ne kattints rá, mert ezzel vírust tölthetsz le a számítógépedre! Különböző azonnali üzenetváltásra alkalmas programokban is könnyen terjednek a vírusok, így sose menj rá például egy címre, amit a barátod küld neked, de semmiféle magyarázat nem érkezik hozzá. Ezeket általában nem is ő küldi, hanem automatikusan a vírus.

Mindig vigyázz, hogy honnan töltesz le bármit, hiszen így is terjednek a vírusok! Vannak, akik vírusokat tesznek egyes fájlokba, illegális szoftverekbe. Különösen veszélyes az online filmnézés. Megszámolni sem lehet hány oldal kínál még meg sem jelent vagy régebbi mozi-filmeket, sorozatokat ingyenes megtekintésre. Pillanatok alatt összeszedhetsz egy trójai faló vírust, ami aztán ezerféle

„Az internet hozza el a következő világháborút!” (Albert Einstein)

Közületek vajon hányan fogadták el a fentebbi Einstein idézetet gondolkodás nélkül, és számítottak arra, hogy valamiféle háborús disztópia kerül itt felvázolásra? És hányótoknak futott át az agyán, hogy Einstein jó harminc évvel azelőtt meghalt, hogy az internet kifejezés egyáltalán megszületett volna? Próbáljátok ki ezt az őrsötökben is! Vajon hányuknak tűnik fel a hamisítás? A világháló egyik legnagyobb veszélye, hogy bárki helyezhet el információt rajta, így a hoaxok (álhírek), körlevelek akadálytalanul terjedhetnek. A könnyunyomtatás virágkorában a legtöbb tudományos értékű mű legalább valamiféle lektorálást kapott, ez viszont a hálózati társadalom korában már megoldhatatlan. Próbáljátok ki! Találjátok ki valami hangzatos, legalább kicsit is hihető idézetet, írjátok alá egy nagy híresség nevét, tegyétek mellé a képét, osszátok meg, és meglátjátok, tömegek fogják „lájkolni”. A végén azért fedjétek fel, hogy bizony egy hamis dolgot hittek el!

A hitelesség kérdése már évtizedek óta probléma az interneten, amellyel főleg akkor szembesülhettek, ha dolgozatot vagy tanulmányt szeretnétek írni. A hiteles információkért mindig érdemes olyan honlapokat látogatni, amelyeknek vannak szerkesztői, és több forrásból is alátámasztják az információikat. Igaz ez a különböző hoaxokra is. Bud Spencer már legalább tízszer elhunyt különböző internetes portálok szerint, és ez csak egy a rengeteg példa közül. **Mindig** nézetek utána a híreknek több helyen is, és ne higgyetek el, osszátok meg mindent, ami az üzenőfalaton megjelenik! Ha szeretnétek híres városi legendákról, il-

letve a legnagyobb hoax-okról olvasni, itt érdemes próbálkozni: urbanlegends.about.com, snopes.com, urbanlegends.hu. Őrstagjaitokat úgy tudjátok leginkább megtanítani az elővigyázatosságra és arra, hogy ne osszanak meg minden hangzatos című cikket, ha tudatosítjátok velük, milyen káros lehet az álhírek terjesztése, és rengeteg ilyen példát mutattok nekik.

Vannak körlevelek, amelyek néhány évente megjelennek a saját üzenőfalamon, illetve postaládámban is. Az egyik ezek közül azt állítja, hogy az internetszolgáltató pénzt fizet egy beteg kislánynak minden továbbküldés vagy megosztás után, hogy megvalósíthassák utolsó kívánságát, mert valami szörnyű betegségben három hónapon belül meghal. Ha ennek bármiféle igazságalapja lenne, akkor aligha kaphatnám meg a levelet ugyanazzal a szöveggel már nyolc éve folyamatosan. Tudatosítsátok, hogy egyetlen „lájk” vagy megosztás sem fog soha senkinek pénzt hozni, és a becsületes svájci orvosok sem hagynak elhunyni egy beteg kisgyereket sem, ha nem jön össze az egymillió „lájk”!

Kiberzaklatás

A „cyberbullying”, amit magyarul legtöbbször elektronikus zaklatásnak, kiberzaklatásnak fordítanak, az utóbbi néhány évben került a pedagógusok és pszichológusok figyelmének középpontjába. Ez nem összekeverendő a szexuális zaklatással, amikor pedofil vagy perverz embereknek vadásznak fiatalokra az interneten, itt ugyanis nem az elcsábítás, vagy bármiféle torz vágyak kieléése a cél, hanem egyszerűen az áldozat zaklatása. Olyasmi, mint amikor a való életben elveszik bárki uzsonnáját, zsebpénzét,

megrágmazzák, kicsúfolják, terrorizálják, vagy akár fizikailag bántalmazzák, csak ez a virtuális világban történik. Ha már tapasztaltad, hogy e-mail-ben fenyegettek (akár névvel, akár névtelenül), nyugtalanító képeket küldtek, barátaid előtt bemocskoltak valamelyik közösségi portálon, akkor bizony már te is voltál elektronikus zaklatás áldozata. Egyáltalán nem ritka jelenségről van szó: minden negyedik fiatal volt már elektronikus zaklatás áldozata saját bevallása szerint.

A RANGSOROLÓ STÁTUSZ POSZTOK NAGYON GYAKRAN VÁLHATNAK KIBERZAKLATÁSSÁ. GONDOLJ BELE, MILYEN, HA AZT MONDJÁK SZEMTŐL SZEMBE, CSÚNYA VAGY. A GYEREK UGYANEZT ÉRZI, HA LEPONTOZZÁK EGY ILYEN JÁTÉKNÁL.

Bizonyos esetekben ez a zaklatás el is fajulhat. Volt már rá példa, hogy a zaklatók az áldozatuk nevével hoztak létre profilt közösségi oldalakon, és azon keresztül zaklattak másokat, vagy járatták le az áldozatot, de akár megalázó YouTube videókat is készíthetnek. A probléma, hogy a valós életbeli zaklatással szemben, itt nincs tanár, aki közbeléphetne, és az áldozat sem tud szembeszállni a zaklatóval, aki sok esetben teljesen névtelen marad. Pont ezért nagyon fontos, hogy ha ilyet tapasztaltok akár saját, akár barátaitok, akár őrstagjaitok esetében, mindenképp szóljatok a szülőknek. Első lépésként tiltassátok le a zaklató felhasználót, súlyosabb esetben készíttessetek új e-mail címet, és mentsetek el a zaklató üzeneteket. Ez azért fontos,

mert az elektronikus zaklatás bűncselekmény, ha bizonyítani tudjátok, hogy ki zaklat, és rendelkezésre állnak az elmentett üzenetek, akár rendőrségi ügy is lehet belőle. Persze nem kell, hogy idáig fajuljon a helyzet. Facebookon és Twitteren is megvan a lehetőség az ilyen illetők „jelentésére”, és egy-két eltiltás vagy a végleges törlés gyakran elveszi az ilyen anonim szájhuszárok kedvét.

Ezzel az internet főbb veszélyeit felvázoló rész végére értünk. Reméljük, sikerült bemutatnunk azokat a főbb fenyegetéseket, amelyekkel ti, barátaitok vagy őrstagjaitok találkozhattok, és adtunk néhány tippet, mire kell odafigyelni, és hogyan lehet védekezni. Senkit sem szeretnénk volna elrettenteni, csupán arra biztatunk titeket, hogy legyetek körültekintőek, és gondolkodjatok, amikor interneteztek.

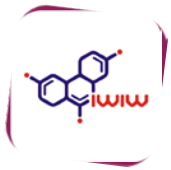

A nagyobb, elterjedtebb platformok esetében beállítási és biztonsági tanácsokkal is szolgálunk. Általánosságban ide is kiemeltünk néhány tippet, amely az oldalak többségére igaz lehet, ezeket tartsd szem előtt.

- x A jelszavad a kulcs az online identitásodhoz. Használj erős jelszót, legyen benne kisbetű, nagybetű, szám; ne legyen könnyen kitalálható, rád jellemző, könnyen hozzád köthető kifejezés; legalább havi-kéthavi rendszerességgel változtasd meg!
- x Ne add meg senkinek a jelszavad!
- x Csak megbízható helyeken lépj be nyilvános számítógépekre!
- x Csak biztonságos Wifi kapcsolatot használj!
- x Ha regisztrálsz valamilyen oldalra, mindig olvasd el a felhasználói feltételeket! Tudod, az a hosszú izé, ami a regisztrációs folyamat elején van, és senki sem olvassa el, mindenki csak bekattintja.
- x Miután regisztráltál, olvasd el a biztonsági beállításokat, ha vannak, és azt állítsd be úgy, hogy minél jobban védjen téged! (Ehhez alább, az egyes oldalaknál találsz néhány tippet.)
- x Csak olyan képet vagy szöveges tartalmat ossz meg, amit később sem fogsz megbánni! Lehet, hogy törölnéd, de ha valaki már lementette, akkor az bár-mikor kikerülhet bárhova. Ugye nem szeretnéd magad a valamelyik „trash” oldalon viszontlátni?
- x Csak olyan képeket ossz meg, amelyeket a való életben is meg mernél mutatni ismerőseidnek, szüleidnek stb.!
- x Gondold át, érdemes-e fröcsögni, és őrjöngeni a közösségi hálózatokon, ha dühös, felindult, ideges vagy éppen csalódott vagy! Ugye nem?
- x A CSUPA NAGYBETŰS írásmód kiabálást jelent. Persze, kiabálni lehet, ha indokolt, csak gondold meg, érdemes-e!

Most nézzük meg az egyes platformokat!

iWiW, MyVIP

A két magyar közösségi portál nem tudta tartani a lépést a Facebookal, és az amerikai oldal áldozata lett. Egy szövetségi képzésen a jellemzően tizenéves résztvevőktől megkérdeztem, hallottak-e róluk. A MyVIPről volt, aki igen, az iWiWről senki.

Az iWiW magyar ismeretségi hálózat, amely 2002. április 14-én kezdte meg működését WiW néven, 2005 és 2010 között a leglátogatottabb magyar weboldal volt, 2010 márciusára az 5. helyre esett vissza. Az iWiW név az angol „international who is who” („nemzetközi ki kicsoda”) rövidítése.

Az iWiW látogatottsága 2011-ben kezdett gyorsan esni, és azóta lassan halad az elnéptelenedés felé. Az iWiW tagságának csökkenése 2012-ben is folytatódott, az év elején már csak a felnőttek 11 százaléka volt jelen, szemben az egy évvel korábbi 23 százalékkal. Ez azt jelenti, hogy a magukat iWiW-tagnak vallók száma majdnem egymillióval csökkent egyetlen év alatt. A Mediameter média-kutató cég felmérése szerint 2013 elején a felnőttek csaknem egyharmada hetente többször belépett a Facebook-fiókjába, míg az iWiW esetében ez az arány már csak három százalék volt — írta az MTI 2013-ban.

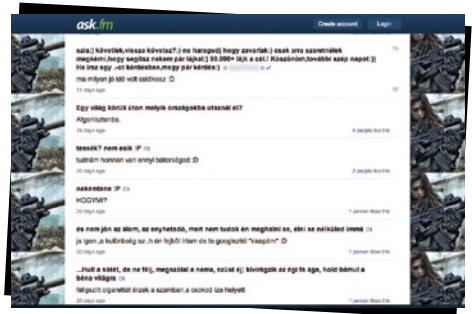
Hasonlóan járt a 2006. április 8-án indult, a félmillió tagot 52 nap alatt elérő MyVIP is.

ask.fm

Az ask.fm nem egy rádióállomást takar, hanem egy oldalt, ahol kérdezni lehet egymástól, ami végül is nem rossz, ez az emberi kommunikáció alapja, amióta létezik a beszéd. Az alapkonceptió faék egyszerűségű: aki szeretné, hogy kérdezzenek tőle, az regisztrál, ezzel megnyitja a kérdés lehetőségét.

Regisztráció csak a válaszadáshoz szükséges, a kérdéshez nem, de a felhasználók beállíthatnak olyan opciót is, hogy csak regisztráltak tehessek fel nekik kérdéseket. 2011-től videóválasz adása is lehetséges.

Az oldal 2010. június 16-án kezdte meg működését. Lettországban van bejegyezve. 2012 áprilisában már 5 millió regisztrált felhasználójuk volt, 2014-ban pedig már 106 millió, akik naponta mintegy 30 millió kérdést tesznek fel egymásnak.

2012 és 2013 között a helyszíne lett több online zaklatásnak is, amelyek közül néhány öngyilkossághoz vezetett, különösen a tinédzser korú felhasználóknál. Erről külön fejezetben olvashatsz.

Így ask.fm-ezz okosan:

- ✘ Gondolj arra, hogy ha válaszolsz egy kérdésre, az automatikusan nyilvános lesz, annak minden következményével együtt! A választ ugyan törölheted később, de ha valaki készített róla képernyőfotót, annyiszor és oda rakja ki, ahányszor és ahova csak akarja.
- ✘ Ne add meg az e-mail címed és a telefonszámod!
- ✘ Légy különösen óvatos, ha névtelen kérdésre felelsz, hiszen egy vadidegének válaszolsz!
- ✘ Nem kell válaszolnod egy kérdésre sem, ha nem akarsz.
- ✘ Ha egy kérdést zaklatónak találsz, vagy félelmet kelt benned, használd a blokkolás gombot!
- ✘ Figyelj oda másokra is, ha látod, hogy barátaidat vagy ismerőseidet zaklatják, jelentsd az ask.fm-nek!

Chat

Online csevegés két vagy több ember között, mely történhet publikusan vagy privátban, chatszobákban vagy azonnali üzenetküldő alkalmazások segítségével. Tulajdonképpen a hagyományos beszélgetés digitális megvalósulása.

A felhasználók általában nem saját nevükön, hanem nicknévvel chatelnek. A chatoldalakon belül több tematikus szoba is van. A legnépszerűbb magyar chatoldalak a Chat.hu, a Chatelo.hu, a Cset.hu, és a Csevego.net. Szlovákiában a Pokec.sk van körülbelül olyan egyeduralgó státuszban, mint Magyarországon a Chat.hu.

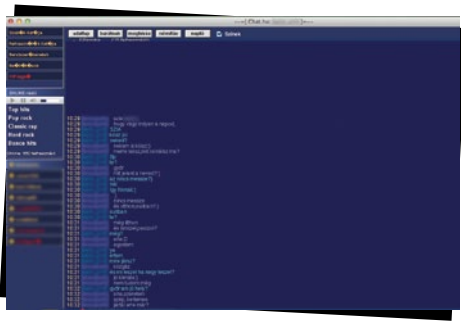
A chatoldalakat a legtöbben ismerkedésre használják, ami nem rossz, amíg a beszélgetés normális mederben zajlik. Ez azonban nem mindig van így. 2006-ban Tóta W. Árpád, ismert magyar újságíró és blogger a nem chat.hu felhasználók egész táborát sokkolta, amikor beszámolt arról, hogy a chaten 14 éves lánynak adta ki magát, és kapásból egy csomó szexuális tartalmú ajánlatot kapott.

A helyzet a cikk megjelenése óta eltelt nyolc évben nem fordult jobbra, sőt. Tóta W. esete legalább két olyan jelenségre mutat rá, amelyre érdemes odafigyelni.

1. Ha értelmes társalgásra vágysz, nem biztos, hogy azt a chat.hu-n kell keresned, ahol a belépés után kb. fél perccel megkérdezik tőled, hogy vetkőzől-e „webcambe”.
2. Sosem tudhatod, hogy v_andika14 tényleg v_andika14-e. Mert lehet, hogy Tóta W. Árpád.

Így chatelj okosan:

- ✘ Amikor beírsz egy nyilvános chatszobába, gondolj arra, hogy az enter lenyomása után több száz, vagy több ezer felhasználó fogja látni, amit írsz! Ne légy bunkó, ne írsz sértő tartalmakat!
- ✘ Nem tudhatod, hogy a magát 15 éves lánynak kiadó chatpartnered valóban 15 éves-e, és valóban lány-e, ennek függvényében viszonyulj hozzá!
- ✘ A chatelés nagy előnye a névtelenség, ami egyben a legnagyobb hátránya is. Mivel sosem tudhatod biztosan, ki ül a monitor túloldalán, érzékeny adatokat – valódi név, Facebook adatlap, Skype név, telefonszám, lakcím – soha ne adj meg magadról!

Facebook

A Facebookról valószínűleg már mindenki hallott, mivel ez a világ legnépszerűbb közösségi portálja, mely idén volt 10 éves, 2004. február 4-én indult. 2012. október 4-én a regisztrált felhasználók száma átlépte az 1 milliárdot. Sem előtte, sem azóta nem volt ennyire népszerű egyetlen közösségi oldal sem.

Az oldalon szöveges bejegyzéseket, fotókat, videókat oszthatsz meg a nagyvilággal, ismerőseiddel, ismerőseid ismerőseivel, vagy szűkebb csoportokkal, a biztonsági beállításaid függvényében.

Ha olyan tartalmat találsz, ami tetszik, lájkolhatod a „like” gomb megnyomásával. Mivel a „tetszikezni” szó bénán hangzik, a lájk magyarosodott és közzavasult. Sőt, Fluor Tomi már a lájkodat is lájkolná a Lájk című dalában. Mások tartalmait a Megosztás gombra kattintva oszthatod meg a saját idővonaladon.

A Facebook mindennapjaink részévé vált, 2011. március 2-án Gamal Ibrahim egyiptomi férfi a Facebook nevet adta újszülött kislányának...

A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség is fent van a Facebookon, így ha lájkolod az oldalt – remélem, te már megtetted –, akkor biztosan nem maradsz le semmilyen fontos eseményről. De ne aggodj, csapatod vezetői a Facebook nélkül is tudomást szereznek mindenről. Sok külföldi cserkészszövetség is fent van a legnépszerűbb közösségi portálon.

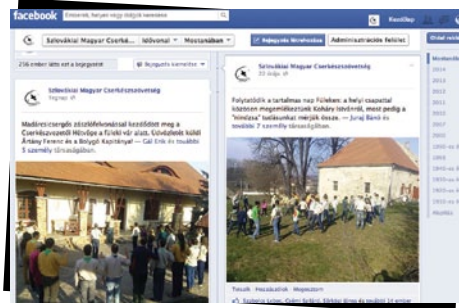
- ✘ A felhasználói profilodba ne tölts fel olyan képeket, amelyeket egyébként nem vállalnál a nyilvánosság előtt! Azt gondolhatod, hogy ezek a képek a chatelők zárt közösségén belül maradnak, a helyzet azonban nem ez. A chat.hu-ra feltöltött fehéreneműs képek közreadására már egy külön Facebook-oldal is alakult. Igaz, már jó ideje nem frissült, de gondolom, ez nem vigasztalja azokat, akik már fent vannak rajta.
- ✘ A virtuális világban minden szebb, minden nő modell, és minden pasi sportos alkatú, de ez nem kell, hogy a való életben is így legyen.
- ✘ Ha annyira rákattantál a chatre, hogy a való világbeli kötelességeidet hanyagolod, nem találkozol a barátaiddal, ismerőseiddel, nem tanulsz, nem jársz edzésre, őrsi összejövetelekre, csak hogy chatelhess, akkor függőségről beszélhetünk. Bizonyos esetekben csak szakember tud segíteni.
- ✘ A chatelésnek sajátos nyelvezete van, ha még nem ismered kellőképpen, könnyen félreérthetsz dolgokat. Ha valami nem világos, kérdezz!
- ✘ Köszönj belépéskor és távozáskor!
- ✘ Senki se kötelezhető arra, hogy éppen veled beszélgessen, szóval ne dőlj kardodba, ha nem írnak vissza, vagy befejezik a kommunikációt!

Így facebookozz okosan:

- ✘ Ha egy idegen hozzáférne a Facebook profilodhoz, akkor a nevedben tudna ténykedni, elolvasná a levelezésed; látná a privát tartalmaidat; minden alkalmazásba be tudna lépni a Facebookon, és minden olyan honlapra is, amit Facebookkal használasz. Ugye, nem szeretnéd ezt? Véd meg a Facebook fiókadat!
- ✘ Szánj rá egyszer egy negyedórát, és a *Beállítások* menüpont alatt olvasd el a biztonsági beállításokat!
- ✘ Ne használj túl egyszerű jelszót, barátod, barátnőd, kutyád stb. nevé, születési dátumodat, rád jellemző szófordulatokat! A jó jelszóban van kisbetű, nagybetű, szám, egyéb karakter. Ez persze nem csak a Facebookra igaz. A jelszót célszerű néhány havonta megváltoztatni.
- ✘ Ne add meg másnak a jelszavad, és mindig lépj ki, ha a Facebookot mások számára is hozzáférhető gépen használod!
- ✘ Csak a Facebook főoldalán keresztül lépj be, ne használj más, nem hivatalos alkalmazást!
- ✘ Ne kattints gyanús linkekre!
- ✘ A Beállításokon belül az Adatvédelemnél és a posztolások alkalmával ellenőrizd, hogy kik láthatják az általad megosztott információkat és tartalmakat!
- ✘ Ha túl jó minőségű fényképeket teszel fel magadról, azokkal könnyebb visszaélni!
- ✘ Praktikus, ha a Beállítások menüpontban található Biztonság menüpont alatt bekapcsolod a Bejelentkezési értesítők funkciót, ebben az esetben üzenetet kapsz, ha olyan eszközről léptek be a fiókodba, ahon-

nan korábban soha.

- ✘ Ha ugyanitt beállítod a Bizalmi kapcsolatokot, akkor az itt megadott ismerőseid segítségére tudnak lenni, ha „kizáródnál” saját fiókodból.
- ✘ Mindig biztonságos <https://> kapcsolatot használj!
- ✘ Használj bejelentkezési értesítőt!

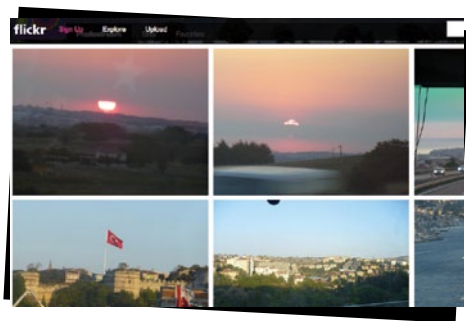

- ✘ Ne igazolj vissza ismeretlen személyeket, és ne köss barátságokat olyanokkal, akiket egyébként nem ismeresz!
- ✘ Jóvá szeretnéd hagyni, mielőtt ismerőseid feltöltik a tegnapi esti buliban rólad készült képeket, és bejelölnek rajta? A Fiókbeállítások menü Idővonal és megjelölés részében kapcsolj be a „Szeretnéd felülvizsgálni, ha az ismerőseid megjelölnek egy bejegyzésben, mielőtt megjelenne az idővonaladon?” opciót.
- ✘ Ha kipoisztolod, hogy most két héttig Egyiptomban leszte, azzal azt üzened a betörőknek, hogy két héttig üres a lakás!
- ✘ Ha mobilról töltesz fel képet, ne feledd, hogy automatikusan rákerülnek a készítés földrajzi koordinátái, ez a „geotagging”. Kapcsolj ki ezt a funkciót a mobilodban vagy a fényképezőgépeden, ha nem akarod, hogy visszaéljenek információiddal!

Flickr és más képmegosztók

2004 februárjában indult el a Yahoo! ingyenes fényképmegosztó webje és online közösségi platformja. Az oldal lehetővé teszi, hogy a feltöltők kulcsszavak és címkék segítségével kategorizálják a képeiket. A felhasználó feltöltés alkalmával felállíthat belépési feltételeket, ami korlátozhatja a képek megtekintését.

A képeket vagy közös vagy privát jelzőszóval (flag) is el lehet látni. A privátnak jelzett képeket csakis a feltöltő nézheti az eredeti beállításban, amit változtatni lehet, hogy barátok és/vagy a család is nézhesse. Ez a beállítás csoportokra is alkalmazható, amikor a privát beállítás azt jelenti, hogy csak csoporttagok nézhetik. A Flickr használhat egy ismerős-listát is, ami a lista személyeinek megengedi a képek megtekintését.

A Flickr csak egy a számtalan képmegosztó közül. 2010-től hódít a Pinterest, népszerű a Google képmegosztó alkalmazása, a Picasa is. A teljesség igénye nélkül folytatva a sort: Weheartit, Indafotó (magyar), Photobucket, ImageShack...

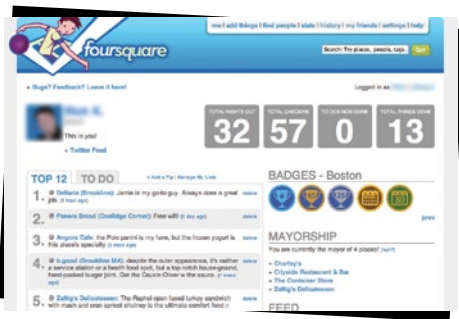
Így ossz meg képeket okosan:

- ✘ Távolítsd el a készítés földrajzi helyére vonatkozó információkat (geotagging)! Több képmegosztó kínál ilyen alkalmazást a feltöltés során, de a geotagsecurity.com oldalról letölthető ingyenes program is hasznodra lehet.
- ✘ Mások képeit csak az ő beleegyezésükkel közöld!
- ✘ Csak olyan képeket tegyél közzé másokról, amelyeket szeretnéd, hogy rólad is megjelentessenek!
- ✘ Ha van rá lehetőség, ne nyilvános albumot hozz létre, hanem korlátozd annak láthatóságát!
- ✘ Csak olyan képet posztolj, amit egyébként is meg mernél mutatni ismerőseidnek, szüleidnek!
- ✘ Tartsd szem előtt, hogy ami egyszer felkerül az internetre, az „ott is marad”! Hiába töröld később, ha valaki már lementette, akkor fel tudja használni.
- ✘ Ne közöld újra szerzői jogvédelem alatt álló képeket, mert ezzel szerzői jogot sértesz! Sokan azt hiszik, hogy ami nyilvánosan elérhető az interneten, az fel is használható saját célokra. Ez nem így van, egy köztéri szobrot sem vihetsz haza, noha az is elérhető mindenki számára – a fotókkal ugyanez a helyzet.

Foursquare

2009 márciusában alapította Dennis Crowley és Naveen Selvadurai. A Foursquare a fizikai hely megosztásán alapul. Használatakor a leggyakrab-

Google+

A Google+ (Google Plus, néha rövidítve G+) a Google által üzemeltetett ismeretségi hálózat, amelyet 2011. június 28-án indítottak el, és folyamatosan fejlesztenek. Célja, hogy „az internetes megosztást a valóságoshoz tegye hasonlóvá”.

Kezdetben zárt, illetve félig nyílt – korhatáros – rendszerként működött, 2011. szeptember 20-tól bármely 18 éves kor fölötti személy regisztrálhat, azóta a korhatárt is lépésről lépésre csökkentették. A használat feltétele a Google fiók megléte.

ban használt funkció az úgynevezett check-in, mellyel helyszínekre (venue-kra) jelentkezhetnek be a felhasználók. A checkinekért pontokat ad a rendszer. Bizonyos feltételek teljesülésekor badge-kkel jutalmazza a felhasználó tevékenységét. Aki legtöbbször checkinelt az adott venue-ba, „mayor” rangot kap a helyszínen.

Az alkalmazás összeköthető a felhasználó Facebook és Twitter fiókjával, oda is kiírva, hogy éppen hol tartózkodik.

A szolgáltatást nyújtó cég szinte biztos, hogy rögzíti, és el is adja adatainkat cégeknek, ami miatt valószínűleg nem fogunk kéretlen reklámokat kapni, de statisztikákhoz akarva-akaratlanul hozzájárulunk.

Így foursquare-ézz okosan:

- ✘ A legokosabb, ha nem használod ezt az alkalmazást. Mi értelme van annak, hogy mindenki tudja, hol vagy éppen? Bár a Foursquare csak azt a helyet mutatja, ahonnan utoljára becsékkoltál, ám ha a Facebookoddal vagy a Twitterreddel is összekötöd, akkor az visszakereshetővé válik.
- ✘ Ne jelöld be az otthonodat!

Bár a Google közösségi oldala, a Google+ leginkább csak egy kihalt szellemvárosra emlékeztet, amin a cég egyéb szolgáltatásaihoz képest gyakorlatilag nulla forgalom zajlik, ez a dolog a keresőóriást nem zavarja – írja a New York Times nyomán a Gawker. A lap szerint ennek oka az, hogy a Google célja az oldallal sosem a Facebookkal konkurálás volt, hanem az, hogy egy minden korábbinál hatékonyabb módszert dolgozzon ki a webezők követésére – és ez tökéletesen sikerült is neki a Google+ segítségével.

„A koncepció az, hogy ha egyszer feliratkozik valaki a Plus-ra, onnantól azzal a fiókjával fog elérni minden Google-terméket, a Gmail-től kezdve a YouTube-on át a Maps-ig. Így a Google mindig látja, hogy kik is vagyunk, és mit is csinálunk a szolgáltatásain, még akkor is, ha végül soha többet nem is használjuk a közösségi szolgáltatást magát. [...] A Plus révén a Google mindent tud a barátainkról, a helyekről

ahová járunk és a weboldalakról is, amiken elidőzünk. Így mindezen adatot össze tudja gyűjteni rólunk, függetlenül attól, hogy alig van olyan, aki a Plus-t közösségi oldalként használná” – fogalmaz a NYT. (pcforum.hu)

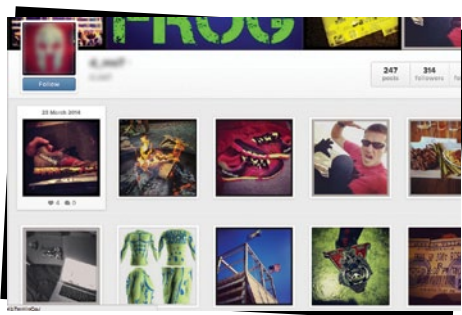

Instagram

A 2010. október 6-án elindult Instagramon fényképeket és rövid, 15 másodperces videókat oszthatunk meg másokkal. Azért lett népszerű, mert a fényképeket könnyű ellátni szűrőket imitáló effektusokkal. 2012. április 12-én felvásárolta a Facebook.

Instagram fiókunkat Facebook, Twitter, Flickr, Tumblr, Foursquare csatornáinkkal is összeköthetjük, így képeink ott is automatikusan publikálódnak, persze kérdés, hogy akarjuk-e ezt. A regisztráció után kedvelhetjük, és kommentálhatjuk mások képeit, videóit.

Csak mobiltelefonról lehet képeket feltölteni, azonban 2012 novemberétől rendelkezésre áll minden Instagram felhasználónak a webes profilja, az összes képével együtt.

A képek csoportosítását könnyebbé teszi a címkehasználat.

Ha nem akarunk meglepődni a használatára során, figyeljünk arra, ami a Képmegosztók című részben le van írva.

MySpace

A Myspace az iWiWhez és a MyVIP-hez hasonlóan Facebook-változat, de neki még sikerülhet a visszatérés. A Facebook előtt az egyik legnépszerűbb

közösségi portál volt, főleg a zenekedvelők körében. A Facebook azonban 2008-tól fokozatosan parkolópályára szorította. 2013-ban ráncfelvarrással próbálták visszacsábítani az elpártolt rajongókat. A törekvés viszonylag sikeres volt, 2013. január és október között mintegy 15 millió felhasználó regisztrált újra.

Snapchat

A Snapchat egyelőre Amerikában népszerű, és csak idő kérdése, hogy mikor kerül át hozzánk is. A Snapchat

egy közösségi mobilalkalmazás, aminek lényege, hogy a felhasználók képeket, rajzokat, szöveget és rövid videókat küldhetnek egymásnak, amelyek – miután a címzett megnézte őket – pár másodpercen belül törlődnek.

Küldés előtt megadhatjuk, hogy hány másodpercig nézhetik meg a címzettek az üzenetet, mielőtt az megsemmisíti önmagát, és eltűnik készülékükről és a szolgáltatás tárhelyéről is. Az alkalmazás a készítőik szerint tökéletesen szembe megy azzal, hogy a közösségi oldalakon minden tartalom azért készül, hogy azt az emberek továbbosszák, lájkolják, kommentálják, és eltegyék jobb időkre.

Természetesen képernyőfotókat készítő alkalmazásokkal ezt is ki lehet játszani, amire az applikáció egyébként figyelmezteti is a felhasználóit. A Snapchatre nem igaz az, amitől sokan félnek, hogy amit beleírunk az internetbe az ott is marad. Az alkalmazás a pillanatot élteti, ez volt az elmélet.

Azonban 2013 májusában a cég felfedte, hogy a Snapchat nem egészen úgy működik, ahogyan azt ígéri, és az elvileg törölt fotók valójában ottmaradnak a telefonokon, és némi bogarászással elő is lehet őket keríteni. A cég rögtön szolgáltatást is indított, aminek keretében 300 dollárért visszaállítják az elvileg megsemmisített Snapchat-fényképeket.

Így használd okosan a Snapchatet:

- ✘ Az app azért lett népszerű, mert a kép rövid időn belüli megsemmisítését ígért. Mint látod, ez nem így van, ezért Snapchaten is csak olyan üzenetet, képet küldj, amelyek mi-

att később nem kell szégyenkezned! A Snapchatről „kiszivárgott” képek közzétételére tematikus weboldalak alakultak.

Tumblr

A Tumblr, más írásmóddal „tumblr.”, egy mikroblogok írására alkalmas felület, amelyeken szövegeket, fényképeket, videókat, linkeket, idézeteket és hangfelvételeket lehet megosztani egy rövid blogon keresztül. A felhasználók követhetik egy másik felhasználó blogját, vagy akár sajátot is szerkeszthetnek. A szolgáltató az oldal egyszerűségét hangsúlyozza. Köznapi, magyarsított kifejezéssel tumblizásnak nevezik a használatát.

A Tumblr 2007-ben indult. A mikroblog szolgáltatás 2012 áprilisában érte el az 50 millió blogot. Fél évvel később a blogok száma 70 millióra növekedett, és ugyanekkor az oldal bekerült az Amerikai Egyesült Államokban a 10 leglátogatottabb weboldal közé. Alig újabb fél évvel később, 2013 márciusára már 100 millió blog és 44,6 milliárd bejegyzés volt a Tumblr-en.

Twitter

A minimalista mikroblog. A 2006. július 13-án indult honlap – amelyből később természetesen mobilalkalmazás is készült – eleinte az SMS-nél is rövidebb, 140 karakteres üzenetek megosztását tette lehetővé, ma már képeket is megoszthatunk rajta.

A Twitter használatához okostelefon sem kell, tweetet SMS-ben is küldhetünk, ez természetesen nem ingyenes, a szolgáltatónk levonja az SMS árát. Az alkalmazás használata egyébként ingyenes.

Tweetjeidet nyilvánossá és priváttá is teheted. Az utóbbi esetben csak azok láthatják, akik követnek. Bárkit követhetsz, aki tetszik. Lehetnek barátok vagy családtagok, de lehet egy híresség, vagy egy számodra fontos személy.

A Twitter nem időabló, 140 karaktert nagyon gyorsan meg lehet írni. A beállításokban megadhatod, hogy a hírfolyamban ne mutassa a képeket, így átörgetni sem tart hosszú ideig.

Szlovákiában és Magyarországon egyelőre messze nem tudott meghonosodni olyan mértékben, mint külföldön. Az

SZMCS is fent van a Twitteren: twitter.com/szmcs, a vízicserkészek nem túl sűrű tweetjeit pedig a twitter.com/vizicserkesz oldalon találod.

Vine

Ha a Twittert minimalista mikroblognak neveztük, a Vine a minimalista videómegosztó: 6 másodperces videókat készíthetsz vele. Emiatt még Robert De Niro kétszeres Oscar-díjas színész is méltatta az alkalmazást.

A 2012 októberében indult alkalmazást gyorsan felvásárolta a Twitter, 2013 áprilisában pedig már a legtöbbször letöltött alkalmazás volt az Apple Store-ban.

A gyors videómegosztás persze nem a Vine találmánya. Az alkalmazást talán sokan éppen az egyszerűsége miatt szeretik. Úgy csinálhatunk vele villámvideókat, mintha az Instagramot, a YouTube-ot és a Twittert gyúrták volna össze nekünk, és nem kell utólag vágással meg ilyesmivel foglalkozni.

TUDTAD, HOGY A TRÓNOK HARCÁBAN ARYA STARKOT ALAKÍTÓ MAISIE WILLIAMS IS NAGY VINE FELHASZNÁLÓ?

Tele van vele a sajtó

Az interneten bárki lehetsz – annak adhatod ki magadat, akinek csak szeretnéd, hisz a másik képernyő előtt ülő ember nem tudhatja, hogy igazat mondasz, vagy hazudsz. Ezt egyre több beteges hajlamú személy kihasználja, és sajnos, egyre több olyan gyilkosságról, megerőszakolásról szóló hírrrel találkozunk a médiában, amely azzal kezdődött, hogy bejelölte Facebookon...

Összeválogattunk pár hírt a témával kapcsolatban, most ezek következnek.

Végzetes facebookos ismerkedés – megfojtotta a fiatal lányt

(2010. július 29.)

Privigyé (Prievidza). A facebookos ismerkedés lett a végzete annak a 22 éves báni (Bánovce nad Bebravou) lánynak, akinek a holttestét szerdán találták meg a Privigyéhez (Prievidza) közeli Nitrica határában, egy erdőben elhantolva – értesült az Új Szó Online.

Monika Šmidtová július 23-án (múlt pénteken) éjjel a közösségi portálon „összeismerkedett” egy 19 éves, privigyei járásbeli férfival. Együtt elmentek Latkóc (Uhrovec) határába, a Jankov Vŕšok nevű hegyre, ahol a férfi szombaton megfojtotta a lányt. Holttestét kocsija csomagterébe rakta, majd Nitrica határába hajtott, és erdős területen egy gödörbe temette.

A tettes őrizetben van, és már javaslatot tettek, hogy vizsgálati fogságba vehessék – tájékoztatta az Új Szó Online-t Katarína Hlaváčová, a Trencsényi Kerületi Rendőr-főkapitányság szóvivője. A férfi 20 év börtönre számíthat.

(Forrás: ujszo.com)

Megölte feleségét, majd kipoosztolta a Facebookra

(2013. augusztus 9.)

Megölte feleségét egy floridai férfi, majd kipoosztolta Facebook-oldalára a vérbefagyott asszony fényképét, aztán feladta magát a rendőrségen.

„Börtönbe megyek vagy kivégeznek, mert megöttem a feleségemet. Szeretek titeket, hiányozni fogtok, vigyázatok magatokra facebookosok, a hírekben majd viszontláttok” – írta Derek Medina saját Facebook-oldalán.

A 31 éves férfi vallomása szerint mielőtt lelötte feleségét Miami déli részén fekvő otthonukban, veszekedésbe keveredtek. A férfi elővette fegyverét, mire a 26 éves Jennifer Alfonso kést rántott. Miután Medinának sikerült elvennie a nőtől a kést, felesége ütlelni kezdte őt, és azal fenyegetőzött, hogy elhagyja. A férfi ezután lőtte le az asszonyt.

Mikor a rendőrök a helyszínre értek egy 10 éves kislányt is találtak a lakásban, aki valószínűleg az áldozat lánya volt. A házaspár korábban egyszer már elvált, azonban 15 hónappal ezelőtt újra összeházasodtak. A gyerek sértetlen volt, azonban az, hogy ki az apja, egyelőre még nem tisztázott.

A Facebook-posztot a barátok nagy része hitetlenül fogadta, mindenki azt kérdezgette, hogy mi történt. A vérbefagyott nő holttestét ábrázoló kép öt órán át szerepelt a férfi oldalán, mielőtt a szolgáltató letiltotta volna a profilt.

(Forrás: ujszo.com)

Virtuális barátból valóságos gyilkos

(2010. augusztus 11.)

Az angol facebookos gyilkos

Idén tavasszal egy 17 éves lányt ölt meg

Angliában egy 33 éves férfi, aki az interneten tinédzsernek adta ki magát. Peter Chapmant a múltban már elítélték nemi erőszakért, és amikor kiszabadult, modellek fényképeivel és kitalált történetekkel kreált magának új személyiséget a Facebookon. Nagyon sok barátnőre tett szert; köztük volt Ashleigh Hall is, akit annyira elbűvölt a modorával, hogy a telefonszámát is megadta neki. Megbeszéltek egy találkát. Ezen a férfi a facebookos ifjú lovag apjának adta ki magát, és rávette a lányt, hogy üljön az autójába, elviszi a fiához. A városon kívül megerősakolta, megkötözte, majd megölte. A rendőrök az interneten váltott üzenetek alapján találták meg; a bíróság életfogytiglani börtönre ítélte.

(Forrás: vasarnap.ujszo.com)

Senki sem mentette meg

(2011. január 6.)

London. Több, mint ezer Facebook-barátjának fedte fel öngyilkossági tervét egy brit nő a világhálós közösségi portálon, ám egyikük sem törődött vele igazán. A 42 éves nő utolsó körüzenetében ezt írta: „Bevettem az összes pirulám, hamarosan meghalok, búcsúzom mindenkitől.”

Világhálós – úgymond – barátai közül nem hogy senki sem tett semmit, hanem akadtak köztük olyanok is, akik egyenesen kigúnyolták a nőt. Volt, aki azt állította, hogy hazudik, megint más pedig elintézte egy vállrándító „az ő válsztása” véleménnyel.

A rendőrség 17 órával később törte fel az akkor már jó ideje halott nő brightoni lakásának ajtaját.

Az egészen pontos adat szerint 1048 Facebook-barát nem tett semmit érte – adta hírül a brit Metro újság.

(Forrás: MTI, ujszo.com)

Tinédzsernek adta ki magát buktatta le pedofil férjét

(2009. november 14.)

London. Tizennégy éves lánynak adta ki magát a világhálón, és buktatta le bakfis lányokra vadászó pedofil férjét egy nő Walesben. A férfinak azonban nem kell börtönbe mennie.

Cheryl Roberts gyanakodni kezdett, hogy férje chatszobákban próbálja szexre csábítani a kiskorú lányokat, ezért magának is vett egy számítógépet. A 61 éves feleség 14 éves tininek adta ki magát, és sikerült is tetten érnie férjét – számolt be a The Daily Telegraph című újság internetes kiadása (www.telegraph.co.uk).

A nő értesítette a rendőrséget, a hatóságok le is foglalták a férj számítógépét, amelyen jócskán találtak pornográf tárgyú anyagokat. A bírósági tárgyaláson kiderült, hogy a nő azért lett figyelmes férje viselkedésére, mert az túl sok időt töltött a dolgozószobába zárkózva, egy alkalommal azonban a feleség találta meg a 68 éves férfi részére érkező üzenetet.

David Roberts csak hetekkel a rendőrségi razziát követően tudta meg, hogy felesége volt az, aki értesítette a hatóságokat. A lilimtipró beismerte, hogy szexuális kapcsolatot akart létesíteni, de erre még nem került sor. Robertset három évi közösségi munkára ítélték, emellett meghatározatlan ideig nem léphet kapcsolatba 18 év alattiakkal az interneten.

A pár közel 20 évi házasság után válófélben van, a feleség – aki arra számított, hogy férjét börtönbüntetésre ítélik – jelenleg barátoknál lakik.

(Forrás: uj szo.com)

A szülők 66 százaléka nem tudja, kivel chatel gyermeke

(2010. június 17.)

Pozsony. A gyerekek 18 százaléka kapott már vulgáris tartalmú üzenetet a telefonjába. A pozsonyi Esprit magániskolában tartott pódiumbeszélgetésen Mária Tóthová-Šimčáková iskolapszichológus elmondta, a gyerekek felelőtlenül osztják meg telefonszámukat. Tóthová-Šimčáková a szülőkre próbált hatni, beszélgessenek el a nyáron unatkozó gyerekeikkel, hogy ne adják meg bárki-nek a telefonszámukat.

A pszichológus azt is elmondta, a gyerekek 83 százaléka ismeri a chatet, 50 százalékuk naponta chatel. 37 százalékuk ismeretlenekkel is szóba elegyedik. Csak a szülők 36 százaléka tudja, kivel chatel a gyermeke.

(Forrás: uj szo.com)

Balul sült el a Facebookon meghirdetett születésnap buli

(2011. június 5.)

Hamburg. Elmenekült a születésnap partijáról egy 16 éves német tinilány, amikor több mint ezerötszázan érkeztek a Facebook közösségi portálon – tévedésből mindenki számára – meghirdetett eseményre.

A tömeg kordában tartására még a rendőrség is kivonult – lovas rendőrökkel megerősítve, és rövid időre tizenegy embert őrizetbe is vettek. Számos tinilány lábát össze-vissza vagdosták a törött üvegek, sőt még egy kisebb tűz is keletkezett, amikor felgyújtottak egy személtárolót péntek este Hamburgban.

A 16 éves lány, akit a hatóságok csupán Thessa néven azonosítottak, csak néhány barátját akarta vendégül látni a bulin hamburgi otthonukban, ám tévedésből mindenki számára hozzáférhetővé tette a közösségi portálra kitett meghívóját. Az invitálás nyitott fülekre

talált, mintegy 15 ezer ember jelezte az interneten, hogy részt akar venni a partin – adta hírül a Bild am Sonntag vasárnap napilap. Amikor a lány szülei megtudták, mi történt, lemondatták a bulit lányukkal, és értesítették a rendőrséget is, sőt magán biztonsági őreket is fogadtak, hogy védjék otthonukat.

Hamburgban még közzé is tették a nyilvánosság számára, hogy nem lesz születésnap buli, ennek ellenére mintegy 1500-an megjelentek a lány otthonánál. „Lezártuk az épület környékét, mintegy száz rendőrt vezényeltünk a helyszínre, négyen közülük lovas rendőrök voltak, ám ez sem tartotta vissza a srácokat az ünnepléstől” – mondta Mirko Streiber, a helyi rendőrség szóvivője vasárnap az AP amerikai hírügynökségnek.

A rendőrség megerősítette, hogy Thessa a nagyszüleivel ünnepelte meg születésnapját egy „rejtekhelyen”.

(Forrás: MTI, ujszo.com)

Életfogytiglant kapott a facebookos gyilkos

(2009. január 23.)

Életfogytiglani börtönbüntetésre, de minimum 17 év letöltendő szabadságvesztésre ítélték egy férfit Angliában, aki azért gyilkolta meg feleségét, mert az asszony „egyedülállóra” változtatta családi állapotát a Facebookon – írja a BBC. A 41 éves Edward Richardst igencsak felbőszítette, amikor felesége, Sarah Richardson „egyedülálló”-ra változtatta családi állapotát a népszerű közösségi oldalon, ezért halálra szúrta az asszonyt, majd megpróbált magával is végezni. A staffordi bíróságtól származó információk szerint a férfi Sarah Richardson szüleinek Brown Lees-i házában szúrta le a 26 éves fodrásznőt 2008. május 12-én.

A brit ügyészségi hivatal illetékese, Fiona Cortese elmondása szerint a férfi dühbe gurult mikor meglátta Sarah „új” családi állapotát a Facebookon, és elhatározta, hogy felkeresi feleségét, mivel az asszony nem válaszolt az üzeneteire. „Betörte a bejárati ajtó ablakát, majd be ment a házba. Feleségére a hálószobájában talált rá, majd őrjöngve és brutálisan nekiesett egy késsel, végül önmagával is megpróbált végezni” – mondta Cortese. (Forrás: origo.hu)

A végére pedig egy kevésbé negatív hír. A bűnöző sem gondolt bele a következményekbe, a rendőrség pedig kapott az alkalmon, és sikeresen el is fogta.

Újabb amerikai mesterbűnözőt fogtak el

(2014. január 22.)

Nem Anthony James Lescowitch lesz a következő Al Capone Amerikában. A férfit súlyos testi sértésért és más bűncselekményekért körözték. A freelandi rendőrség a saját Facebook-oldalára is kirakta, hogy körözik.

Lescowitch ezt nagyon szórakoztatónak találta, és saját falán is megosztotta. Innen a rendőrök tudták, hogy gép előtt van. Csináltak egy kamu profilt egy csinos nő képével, és rácsatelték a férfire. Nem volt neki gyanús, hogy ez pont a körözés kiadása után pár perccel történt. A rendőrök kiszedték belőle, hogy éppen hol van, sőt a rajongója arra is rá tudta venni, hogy menjen ki a ház elé, ahol bujkált, hogy elszívjanak együtt egy cigit. A facebookos poénkodás után még teljes 45 percig volt szabad.

(Forrás: 444.hu)

Te irányítod a médiát,
vagy ő irányít téged?

JOGOD VAN BIZTONSÁGBAN ÉREZNI MAGAD AZ ONLINE TÉRBEŒ.

Információval túlárasztott társadalomban élünk. Míg régen cseppnyi információ jutott egy emberre naponta, most gyakorlatilag olyan, mintha folyamatosan a zuhany alatt állnánk, úgy záporoznak ránk (a sokszor nem is tudatosított) információk. Ahhoz, hogy ne vesszünk el ebben az információ-rengetegben, folyamatosan résen kell lennünk, szűrünk kell az adatokat, használnunk kell az eszünket. Rettentő sebességgel fejlődik minden, szinte időnk sincs hozzászokni az új dolgokhoz, mert rögtön egy még újabb lép a helyére.

A MÉDIÁBAN AZ A FÉLELMETES ÉS CSODÁLATOS IS EGYBEN, HOGY IRÁNYÍTANI TUDJA A TÖMEGET, AZ EMBERT.

A fiatalok és gyerekek életében nagy szerepet játszik az elektronika, média világa. Számítógép, mobiltelefon, internet – ezek a technológiák egy új társadalmi közeget, egy virtuális teret hoznak létre, a gyerekek pedig ebben a térben nőnek fel, sőt, mi magunk is nagyon sokat tartózkodunk ott. Ez ellen védekezni nem lehet, és nem is kell, hisz a világ mindig fejlődik, pusztán arra kell odafigyelnünk, hogy megtanuljuk megfelelően használni az új technológiákat.

A gyerekek kb. 6 éves korukig nem tudják önmaguktól megállapítani dolgokról, hogy azok jók-e, vagy sem számukra, igazak-e, vagy épp hamisak. A környeze-

tük által tanulják meg a dolgokat, és azt teszik, amit látnak.

Children see, children do.

Ezek a gyerekek már kiskoruk óta képesek a számítógép, mobiltelefon bizonyos szintű kezelésére, televíziót néznek. Felnőtt felügyelet, támogatás nélkül hibás képek alakulhatnak ki bennük a különféle média által közvetített dolgokról.

Figyelemfelkeltés, empátiahiány, én, érdeklődéshiány

Az online világ egy olyan tér, ahol mindenki többet enged meg magának, szebbnek, jobbnak akarja mutatni önmagát. Ezt meg is tudja tenni, mivel az online térben azt mutathatjuk meg magunkból, amit akarunk. Mindenki igyekszik mindig a legjobb formában mutatni magát, természetes, hogy előnytelen képet nem tesz fel magadról.

Ahhoz, hogy rá tudjuk vezetni a gyerekeket a helyes internethasználatra, meg kell értenünk őket. Nem könnyű feladat, de tájékozottnak kell lennünk az ő világukban – aminek meghatározó része online van, és nem offline –, mert arról, amit nem ismerünk, nem fogunk tudni beszélni.

Az X, Y, Z generációról és a generációk közötti különbségekről nagyon sok helyen olvashatunk, gyakran boncolgatott téma. Fogadni mernék, kedves olvasó, hogy már legalább egyszer eszedbe jutott, hogy milyen más gyerekkorod volt, és hogy az sokkal jobb volt, mint ami a mai gyerekeknek megadatik. Valóban, másabb volt akkor még a világ, de ez nem újdonság, a technika mindig is fej-

lődött, általa pedig változott a világ. A tőlünk fiatalabb generáció más. Jellemző rájuk, hogy nem képesek az empátiára, nehéz felkelteni az érdeklődésüket bármi iránt az offline életben. Számukra természetes a virtuális világ, jól érzik ott magukat. Nagyon sokat mutatnak meg önmagukból, amit mi intim szférának tartunk, ők probléma nélkül a világ elé tárják. Feleslegesnek tartják, hogy tanuljanak a dolgokról, hiszen minden fent van az interneten, de nem tudatosítják azt, hogy az még nem tudás, ha tudom, hol kell keresnem az információt. Egyebek közt ezért is van szükség arra, hogy megtanítsuk őket a helyes internethasználatra. Meg egy csomó másra is.

Médiára nevelés

MI A VALÓSÁG? AMI NEM MÚLIK EL EGY
ÁRAMSZÜNETTEL.

Az előző fejezetekben olvashattál arról, miért és mennyire veszélyes az internet és a média világa, milyen tartalmakkal találkozhatnak a gyerekek és fiatalok. Most pedig olvass arról, hogy mégis mi a megoldás, hogy védhetnénk meg magunkat, a fiatalokat és a gyerekeket ezektől a veszélyektől.

Két lehetőségünk van: vagy rövidtávon próbáljuk megoldani a helyzetet, vagy hosszútávon próbáljuk megszüntetni a problémát.

Képzeld magad a következő szituációba: az órstagod, csapattagod feltesz magáról

egy bikinis fotót a Facebook profiljára. Mivel figyeled az online tevékenységét, ezt te is észreveszed, ezután elmagyarázod neki, hogy ez miért helytelen, mekkora veszélynek teszi ki önmagát, a kép pedig lekerül a portálról. Rövid távon megoldottuk a problémát. De tudjuk, hogy ami egyszer felkerült az internetre, az ott is marad. Úgyhogy ez nem elég, és nincs garancia arra sem, hogy a gyerek nem kerül többé ilyen helyzetbe.

A másik lehetséges megoldás a megelőzés. Ez a több energiát igénylő, hosszabb távú, de sokkal hatékonyabb módszer. *Médiatudó*vá kell nevelnünk a gyereket, ezt pedig a *médianevelés* során tudjuk elérni. Olvass tovább, megmagyarázom a két fogalmat.

Írástudó - Médiatudó

Írástudónak nevezzük azt az embert, aki tud írni, médiatudónak pedig azt, aki ismeri a média világát, átlátja az informá-

ciók hálózatát, és kritikusan áll a kapott információkhoz. Tudja, mi rejlik a média és internet háttérében, nem fogadja be maradéktalanul az összes hozzá áramló információt, és képes saját maga is létrehozni mediális tartalmakat. A médiatudó embert sokkal nehezebben tudja befolyásolni a média.

A médiatudás a médianevelés eredménye. Neveljük a cserkészeket médiatudókká!

De mi az a médianevelés?

A médianevelés egy viszonylag fiatal területe az oktatás-nevelésnek. A médianevelés tanítás és tanulás a médiáról. Célja, hogy elsajátítsuk azokat a képességeket, amelyek segítségével meg tudjuk érteni, és át tudjuk látni a média által közvetített információkat. A

médianevelés során a gyerekek megismerkednek a média világával és annak veszélyeivel: megtanulja, miért fontos személyes adatainak védelme, tudni fogja, mivel tudják manipulálni a reklámok az embereket. Mindent elsajátíthat ahhoz, hogy biztonságban legyen az online térben. A médianevelés hosszú távú folyamat, mivel nem tünetet kezel, hanem a problémát szünteti meg. De nem azzal, hogy eltiltja a gyereket az online világtól, hanem megtanítja az alapvető dologra: a kritikus gondolkodásra.

A médianevelés alapja a kritikus gondolkodás. Kritikusan gondolkodni nem azt jelenti, hogy kritizálunk, hanem azt, hogy gondolkodunk, kételkedünk, értékeljük a körülöttünk áramló információkat. A kritikus gondolkodás képesség, ami arra készítet, hogy mélyebben belegondoljunk a dolgokba, boncolgassuk, amit látunk, hallunk, olvasunk.

A kritikusan gondolkodó ember kérdéseket fogalmaz meg önmagában, és igyekszik megtalálni rá a választ. Kíváncsi, érdeklődő, fel akarja fedezni a dolgok hátterét.

A legáltalánosabb értelemben a kritikus gondolkodás döntésképeséget jelent, hogy befogadjuk-e a kapott információt vagy sem, gondolkodás nélkül cselekszünk, vagy belegondolunk-e az online világ veszélyeibe. Azt az embert, aki képes kritikusan gondolkodni, sokkal nehezebben lehet becsapni, és a média is sokkal kevésbé tudja manipulálni.

A médianevelés cserkészetbe való beépítésével az elsődleges célunk, hogy a gyereket megtanítsuk a kritikus gondolkodásra. Ha ez sikerül, elérjük a célunkat – tudatos fiatalokat, tudatos internet felhasználókat fogunk nevelni.

Fontos, hogy a gyerekeket megtanítsuk arra, hogy megfelelően tudják megítélni az információkat, hogy azok igazak-e vagy hamisak, hogy tudják, kinek és minek hihetnek az internet világában. Meg kell tanítani őket a kételkedésre, hisz sohasem lehetünk biztosak abban, hogy **a másik monitor előtt ülő ember valóban az-e, akinek kiadja magát.**

A médianevelés viszont nem csak a gyerekek, fiatalok számára fontos, hanem a felnőttek, szülők, tanítók, cserkészvezetők számára egyaránt. Ha mi, akik nevelni szeretnénk a gyereket, nem vagyunk tisztában az online térrel, nem tudatosítjuk a veszélyeit, a médianevelés hétköznapi életbe való beépítése továbbra is gondot jelent majd. Képezzük magunkat folyamatosan, akár a gyerekek segítségével is. Érdeklődjük meg tőlük, milyenek a legújabb trendek a Facebookon, ezzel a jó kapcsolatot is építjük, és tudni fogjuk azt is, „hol” keressük a gyereket az internet világában. Csak akkor tudjuk a gyerekeknek elmagyarázni, hogy miért veszélyesek bizonyos dolgok a média és internet világában, ha magunk is tisztában vagyunk vele, és értjük.

A médianevelés nagyon szorosan kapcsolódik a gyermekvédelemhez. Egyre több interneten keresztül történő zaklatásról, visszaélésekről, zsa-

rolásról hallunk, rengeteg gyermek válik számítógép- és játékfüggővé. Ha tudatos médiafelhasználóvá neveljük őket, sokkal kisebb lesz az esélye annak, hogy áldozatul esik a veszélyeknek, mint azok, akiknek kimaradt az életéből a médianevelés.

A médianevelés egy kulcs a kezünkben, amely egy biztonságosabb világ ajtaját nyitja.

Fejlesztjük a kritikus gondolkodást

AZ ÓKORI GÖRÖGORSZÁGBAN SZÓKRATÉSZT NAGY BECSBEN TARTOTTÁK TUDÁSA MIATT. EGY NAP EGY ISMERŐSÉVEL FÜTÖTT ÖSSZE AZ UTCÁN, AKI AZT MONDTA:

- SZÓKRATÉSZ, AKAROD TUDNI, HOGY MIT HALLOTTAM A LEGJOBB BARÁTODRÓL?

- VÁRT EGY PILLANATOT! - VÁLASZOLT SZÓKRATÉSZ. - MIELŐTT BARMIT MONDANÁL, SZERETNÉM HA MEGFELELNEL HÁROM KÉRDÉSRE. EZT HÍVJÁK A TRIPLA SZŰRŐNEK. AZ ELSŐ SZŰRŐ AZ IGAZSÁG. TELJESEN MEGBIZONYOSODTÁL ARRÓL, HOGY AMIT MONDANI AKARSZ IGAZ?

- NEM. - VÁLASZOLTA AZ EMBER. - ÉPPENSÉGGEL CSAK HAL-LOTTAM RÓLA, ÉS...

- RENDBEN, SZÓVAL NEM IGAZÁN VAGY BIZTOS BENNE, HOGY IGAZ-E VAGY NEM.

MOST PRÓBÁLTUK MEG A MÁSODIK SZŰRŐT, A JÓSSÁG SZŰRŐ-JÉT: AZ, AMIT MONDANI AKARSZ A BARÁTOMRÓL, VALAMI JÓ DOLOG?

- NEM, ÉPP ELLENKEZŐLEG...

- SZÓVAL - FOLYTATTA SZÓKRATÉSZ - VALAMI ROSSZAT AKARSZ MONDANI RÓLA, DE NEM VAGY BENNE BIZTOS, HOGY IGAZ. SEMMI BAJ, A HARMADIK SZŰRŐ MÉG VISSZA VAN: A HASZNOSSÁG. AMIT MONDANI AKARSZ A BARÁTOMRÓL, AZ HASZNOS LESZ NEKEM?

- NEM IGAZÁN.

- NOS - VONTA LE A KÖVETKEZTETÉST SZÓKRATÉSZ - HA MONDANI AKARSZ NEKEM VALAMIT, AMI NEM IGAZ, NEM JÓ ÉS NEM IS HASZNOS, MIÉRT MONDANÁD EL EGYÁLTALÁN?

Szókratész három szűrőjét nagyon jól alkalmazhatjuk mi is az internet, média világával kapcsolatban. Tegyük fel magunkban a kérdést: „igaz ez?”, „jó ez nekem?”, „kell ez nekem?”.

Ha őszintén válaszolunk is rá, nem vesszünk el az online térben. Még a tévészünk is tudatosabbá válhat.

A kritikus gondolkodás fejlesztésére sokféle tevékenység létezik. Az összes alapja, hogy a gyerekeknek olyan feladatokat adjunk, amelyek gondolkodásra, mérlegelésre készítetik őket. Fontos, hogy ezek a foglalkozások ne legyenek egyoldalúak, aktivizáljuk a gyereket, és motiváljuk folyamatosan. Bemutatunk pár módszert, amelyek ismerősek lesznek, és rá fogsz csodálkozni: „Azta, tényleg! Ez tényleg ilyen egyszerű?”

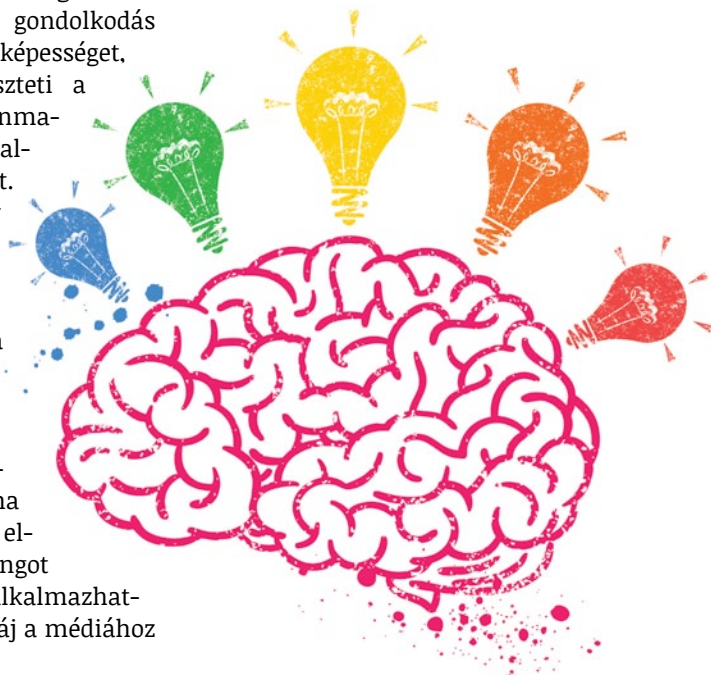
Brainstorming

A brainstorming az egyik leghatékonyabb módja a kritikus gondolkodás fejlesztésének, az alkotási képességet, kreativitást fejleszti. Készíti a gyereket, hogy kifejezze önmagát, gondolkodjon, megfogalmazza a saját véleményét. A módszer alapja, hogy minél rövidebb idő alatt minél nagyobb számú megoldást, ötletet vázoljunk fel. Előnye, hogy a gyerekek spontán gyűjtik az ötleteiket. Fontos, hogy ne értékeljük őket a folyamat során, de kérdésekkel segítsük őket, ha látjuk, hogy véglegesen elakadtak. A brainstormingot szinte bármilyen témára alkalmazhatjuk, nem feltétlenül muszáj a médiához

kapcsolódnia, hisz a cél, hogy fejlesszük a kritikus gondolkodást.

T-módszer

Ez a módszer nagyon jól fejleszti a gyerekek mérlegelési, analízis képességét. A dolgokat két szemszögből vizsgálja, így a gyerekeket készíti, hogy keressenek más nézőpontot is. Megtanulnak véleményt formálni. A foglalkozás lényege, hogy felírunk egy állítást, amit az óravezető talál ki (például: Aki nincs fent Facebookon, nem is létezik). Ezt személyre szabhatjuk, attól függően, milyen korosztállyal dolgozunk. A gyerekeknek meg kell fogalmazniuk két-két indoklást, szerintük miért igaz/jó az állítás, és miért hamis/nem jó. Fontos, hogy a feladat végén közösen megbeszéljük a válaszokat.

Gondolattérkép

Ara szolgál, hogy felmérjük, mi mindent tud a gyerek, valamint, hogy képes-e összegyűjteni a gondolatait egy téma köré csoportosítva. Javítjuk az összegzési képességeiket, a gyerekek maguktól fedezik fel a dolgok közötti összefüggéseket. A módszer lényege, hogy egy adott kulcsszó köré gyűjtenek a gyerekek további kapcsolódó kulcsszavakat, kifejezéseket. Nagyon fontos, hogy kérdésekkel tudjuk őket segíteni, ha elakadnak.

Öt levél

Az információ, tudás rendszerezésének gyakorlására nagyon jó az „Öt levél” metódus. Rákényszeríti a gyereket, hogy gondolkozzon, összegezza a birtokában lévő információkat, röviden és érthetően kifejezze magát. Amellett, hogy fejlesztjük a gondolkodásukat, visszajelzést is kapunk arról, hogy vélekedik a gyerek az adott témáról. Felrajzoljuk a lenti ábrát, a tetején lévő egy darab vonalra, felírunk egy főnevet, az alatta lévő sorokba pedig a főnévre jellemző vagy hozzá kapcsolódó dolgokat írunk: két jelzőt, három cselekvést. A negyedik sorba egy négy szavas mondat jön, szintén a témát jellemzően. Az utolsó, azaz ötödik sorban egy vonal van megint, ide egy darab szóval, fogalommal kell a legtalálósban jellemezni a megadott szavat, témát.

VÍZ
HIDEG   TISZTA
CSOBOG   FOLYIK   CSEPEG
VÍZ   NÉLKÜL   NINCS   ÉLET
LÉTELEM

A fent leírt módszertanokat használd a(z) ősri) foglalkozásokon, de ha van saját

ötleted, az még jobb, vágj bele, próbáld ki! Tartsd észben: a gyerekek kritikus gondolkozását úgy tudjuk fejleszteni, ha gondolkozásra készítjük őket. Ezt pedig kérdésekkel tudjuk elérni. Mondatinkkal, a dolgok több szemszögből való megvizsgálásával vezessük rá őket az egészséges kételkedésre!

Ez szuper!
De akkor miért nem tanítjuk az iskolában is?

Formális vs. nem formális oktatás

Szlovákiában a médianevelés 2008 óta része az oktatási rendszernek, kötelező témaként szerepel a tantervekben. A kötelező téma azt jelenti, hogy a médianevelést, médiaismeretet egy más tanóra anyagába építik bele, nem önálló tárgyként szerepel. (Például számítástechnikai órán, vagy akár egy idegen nyelv órán ez a beszélgető téma.) Ha az iskola úgy dönt, nem kötelező, választható tantárgyként beépíthetik az órarendbe. A 632 megkérdezett középiskola 43 százalékában semmilyen formában nem oktatják a médianevelést. Ahol oktatják, ott 54 százalékban más tantárgy részeként foglalkoznak a napjainkban eléggé aktuális témával. Az alapiskolák tekintetében a helyzet valamivel jobb. Szlovákiában összesen 2200 alapiskola van, ebből 567 iskolát vizsgáltak. A vizsgált alapiskolák 76 százalékában oktatják valamilyen formában a médianevelést, ebből 89 százalékban más tantárgy részét képezi a téma. Ebből is látszik, hogy már az oktatásügy is kezdi észlelni a téma szükségességét. A 2008-ban kiadott ál-

lami oktatási-nevelési programban már megfogalmaztak médiaismerettel, felelős média- és internethasználattal kapcsolatos célokat is.

Persze, egy oktatási rendszerben nem olyan egyszerű változtatásokat véghezvinni. A nem formális oktatás rugalmasabb teret ad a gyerek fejlesztésére. Míg a formális nevelésben pontos rendszer alapján, általánosan meghatározott célok eléréséért dolgoznak, a nem formális nevelés lehetővé teszi az egyéni személyes fejlődést. A gyermek- és ifjúságneveléssel foglalkozó szervezetek az utóbbi időben egyre nagyobb figyelmet szentelnek a médianevelésre. Egyre több projekt jön létre, amelyek segítségével felhívják a figyelmet a problémára.

Egy ilyen kiemelkedő projekt az Ovce.sk (sheeplive.eu), amelyet az eSlovensko polgári társulás hívott életre 2009 őszén a Zodpovedne.sk projekt keretében. A projekt lényege, hogy létrehoztak egy oktató mesesorozatot és egy nemzetközi internetes portált játékokkal, kézikönyvvel, amely játékosan tanítja a gyerekeket a felelős internethasználatra. Az Ovce.sk báránykás meséken keresztül mutat rá az internet, a mobiltelefon és az új technológiák veszélyeire, elsősorban az alsó tagozatos kisdiákokat szólítja meg vele, de az idősebb gyerekeket sem

probléma rávenni egy kis mesenézésre. Az első négy rajzfilm magyar szinkronnal is elérhető, további 17 mesét pedig magyar felirattal nézhetünk meg. A tanulságos mesék foglalkoznak egyebek között a diszkriminációval, a hamis lánclevelekkel, az internetes barátságokkal, a szexuális kizsákmányolással és a kiberzaklattal is.

Játszunk médianevelősdit

A cserkészlet alapja a játszva, cselekedve tanulás. Nagyon sok lehetőségünk van, hogy kreatívan, élvezetesen adjuk át a gyerekeknek a tudást. Nem kell feltalálnunk a villanykörtét, csak elég egy kicsit gondolkoznunk, és a „Benn a bárány, kinn a farkas” játékba beleszóhatjuk, miért fontos az erős, nehezen feltörhető jelszó. Ha a gyerekek gyengén fogják egymás kezét, a farkas elkapja a báránykát, de ha erősen kapaszkodnak össze, nem esik baja a báránykának. Ugye, milyen egyszerű?

A következő három részben a kiscserkész, cserkész és rover korosztály neveléséhez összeírtunk pár irányadó célkitűzést, ami segítségével könnyebben meg tudod érteni, mit is szeretnénk elérni a médianeveléssel. A cél adja az irányt, a foglalkozásokat a céloknak megfelelően alakítjuk.

Korosztályonként elkészítettünk pár játékot is. Próbáld ki őket, inspiráldj, és találd ki újakat bátran!

Irányadó célkitűzések

6-10 éves korosztály

A legtöbb gyereknek ebben a korosz-

tályban már van okostelefonja, kezeli a számítógépet, laptopot. Szinte tanítás nélkül tudják, hova kell kattintani, hogy az internetre juthassanak, de sajnós, az így kapott információk nem mindig egyértelműek a számukra. Ezért kell őket rávezetni a kritikus gondolkodásra, és megismertetni a média világgal.

1. Tudja, mi az internet, ismeri a neki készült weboldalakat.
2. Tudja, hogy nem minden igaz, ami az interneten van.
3. Tudja, kihez forduljon segítségért, ha ismeretlen, ijesztő, zavart keltő tartalommal találkozik az interneten.
4. Tudatosítja, hogy az internetes kommunikációban a másik képernyő előtt is ember ül, eszerint cselekszik.
5. Ismeri a neki való tévéműsorokat, tudja, honnét ismerje fel azokat.
6. Ismeri a média egyes fajtáit, le tudja őket írni.
7. Tudja, mi a valóság és a virtuális világ.
8. Tudja, miért kell védenie személyes adatait, információkat az életéről.

9. Nem ismerkedik idegenekkel az interneten.

11-14 évesek

Minden érdeklí őket, ami idegen, és nem elégszenek meg azzal, hogy a szülő vagy a tanár elmagyarázza nekik, saját maguk akarják kipróbálni. Ezért is fontos, hogy hagyjuk, maga tapasztalja meg a dolgokat, viszont ne engedjük el teljesen a kezét, és ha valamiben elakad, segítsünk neki! Figyelmeztessük a rá leselkedő veszélyekre!

1. Kérdéseket tud megfogalmazni, és ismeri az eszközöket, amelyek segítségével meg tudja találni a választ.
2. Tudja az információt hitelesíteni.
3. Újságot olvas, fiatalok számára létesített internetes oldalakat látogat.
4. Kétkelkedik, nem terjeszt hamis információt.
5. Meg tudja különböztetni a fontosat a nem fontostól, igazat a hamis információtól.
6. Tudatosítja, hogy saját magáért felelős az online térben.
7. Betartja az etika szabályait az internetes kommunikációban.

8. Védi a személyes adatait, tudatosítja, miért veszélyes kiadni a személyes információkat.
9. Ismeri és érti a média egyes fajtáit.
10. Az internetet információs, szórakoztató és nevelő médiumnak tartja.
11. Tudatosítja az internetfüggőség negatív következményeit, amelyek az ember személyiségére és életére vannak kihatással.
12. Tudatosítja a média hatásait, kritikusan áll hozzá.
13. Képes előállítani mediális tartalmat.

15–18 évesek

Ez a korosztály már birtokolja a kellő technikai tudást, hogy ne vesszen el a mai világban, de sajnos, legalább ennyire nem figyel oda a veszélyekre, nem néz a dolgok, történések mögé. Nekik már nem elég a játék, hosszabb projektekbe is bekapcsolhatjuk őket, ami által behatóbban is megismerhetik a média világát. Teremtünk lehetőséget nekik, hogy minél tájékozottabbakká válhassanak!

1. Kialakítja a saját információszerzési szokásait, rendszeresen figyeli a médiát.
2. Képes előállítani mediális tartalmat egyedül és csoportban is, birtok

olja az ehhez szükséges technikai ismereteket.

3. Kritikusan áll a médiához, a média nem befolyásolja a döntéshozatalában.
4. Szűri, elemzi, rendszerezi az információkat, tudatosan képes felhasználni azokat, dolgozik velük.
5. Tudatosan megtervezi a médiára szánt idejét.
6. Tudatosan választ tévéműsort, meg tudja indokolni a döntését.
7. Ismeri a média hátterét, nem lehet őt becsapni.
8. Megérti a reklám szerepét a médiában, az ezzel járó veszélyeket és negatívumokat, tud védekezni ellenük.
9. Képes nyilvánosan értelmesen kifejezni a véleményét.
10. Tudatosítja a média társadalomra, közvéleményre való hatását, valamint a média és a politika között lévő kapcsolatot.
11. Ismeri az új média veszélyeit, ezekre figyelmezteti is társait.
12. Tudatosítja a média hatását az életére, jövőjére, ezek alapján cselekszik.

Játéktár

KISCSERKÉSZZEK

Szmájli (15 perc)

Cél: Ismeri a neki készült televíziós műsorokat, tudja, honnan ismerheti fel őket. A gyerekek képeket kapnak, amelyeken nekik való és nem való dolgok láthatóak (pl. roller, csokoládé, cigaretta...). A falra kifüggesztünk egy nap papírlapot, és két részre osztjuk: az egyik csoportot zöld szmájllal jelöljük, a másikat szomorú, piros színű szmájllal. A gyerekeknek el kell helyezniük a kapott képeket a két csoportban. Ha elkészült, az őrsvetetővel együtt ellenőrzik, és megbeszélik, mit miért tettek abba a csoportba. Ez után az őrsvetető felhívja a gyerekek figyelmét, hogy látták-e már ezeket a szmájlikat valahol. A tévében már láthatták, ugyanis Magyarországon ezekkel a piktogramokkal vannak jelezve a kiskorúaknak készített műsorok, illetve azok, amelyek nem valók kiskorúaknak. (Abból indultam ki, hogy magyar televíziót néznek a felvidéki gyerekek. Nézz utána a szlovákiai és ausztriai normáknak is.)

Igaz-hamis (10 perc)

Cél: Tudja, hogy nem minden valós, ami az interneten található.

Körben ülünk, mindenkinek ki kell találnia egy igaz és egy hamis állítást önmagáról. Mindenki elmondja hangosan a két állítását, a többieknek ki kell találniuk, melyik volt igaz. A játék végén az őrsvetető elmondja a gyerekeknek, hogy ahogy most ők is kitaláltak hamis dolgokat magukról, ezt más is megteheti. El kell nekik mondani, hogy az internetre is felkerülhetnek hamis információk, mindig figyeljenek oda, és ha nem biztosak valamiben, kérdezzék meg egy felnőttől.

Az idősebb kiscserkészekkel beszélgetünk a hoax-okról is (pl. hamis lánclevelek, gazdagságot ígérő levelek, programok stb.). Hangsúlyozzuk, hogy ne küldjenek tovább semmit, kérjenek táncot egy felnőttől.

Puzzle (15 perc)

Cél: Ismeri a média egyes típusait, le tudja őket írni.

Tömegkommunikációs eszközök képeit (tévé, rádió, telefon, stb.) szétvágjuk darabokra, összekeverjük, a gyerekeknek pedig az a feladatuk, hogy kirakják őket. Ezután minden gyerek megkapja a képek fekete-fehér változatát egy papírra nyomtatva, majd kiszínezi azt az eszközöt, amelyet ő legtöbbit használ. Ha kétszen vannak, kérjük meg őket, hogy karikázzák be azt, amit a szüleik, testvéreik használnak legtöbbit. (Különböző színekkel jelöljük az egyes családtagokat.) A játék alatt a gyerekek vélhetően elkezdnek beszélgetni egymás között arról, ki mit használ többet. Az őrsvetető kérdésekkel segítse a társalgást, kérdezzen rá, mennyi időt töltenek el a tévé, számítógép előtt. Jó példával meg tudjuk nekik mutatni a helyes irányt.

Hol a virtuális világ? (30 perc)

Cél: Tudatosítja, mi a valóság, és mi a virtuális világ.

Az őrsvetető választ egy mesét, amit felolvas, vagy levetít a gyerekeknek. A mese végétével közösen elkezdik gyűjteni, mi volt valóságos a mesében, és mi az, ami nem. (Pl.: Piroska és a farkas. Piroska elmegy a beteg nagymamához. – valós, beszélő farkas – valótlan.) Miután végére értünk, készítünk egy plakátot való világ kontra virtuális világ témára. Az őrsvetető hozzon magával régi újságokat,

amiből dolgozhatnak a gyerekek, képekkel irányítsa a folyamatot. (Például: egy televíziót ábrázoló képet hozol a gyerekek, és ők vélhetően a valóság csoportba teszik majd. Kérdéssel vezesd rá őket, hogy a tartalma nem mindig valós, ezért tegyék inkább a határvonalra. Ezzel a kritikus gondolkodásukat fejleszted.)

A kisgyerekek nagyon nehezen különböztetik meg a virtuális világot a valóságtól. Úgy gondolják, ők is képesek lehetnek arra, amit a képernyőn láttak. Nekünk kell segítenünk őt eligazodni a két világ között.

Benn a bárány, kinn a farkas (10 perc)

Cél: Tudja, miért kell védenie személyes adatait.

A gyerekek körben állnak, a körön belül egy „bárány”, kívül pedig egy „farkas”. A körben álló gyerekek alkotják a kerítést, ami megvédi a bárányt. Ott, ahol szilárdan fogják egymás kezét a gyerekek, nem tud betörni a farkas, ahol gyenge a „kerítés”, be tud jutni.

A gyerekeknek a játék végén elmagyarázzuk, hogy léteznek emberek, akik rosszat akarhatnak nekünk (ahogy a farkas a báránynak). Ezért fontos, hogy ügyeljenek arra, kivel és miről beszélgetnek az interneten keresztül. A játékkal a jelszó fontosságára is fel tudjuk hívni a figyelmet. Minél erősebb a jelszó, annál kisebb eséllyel férnek hozzá idegenek a mi adatainkhoz.

Báránycsapat (25 perc)

Cél: Ne lépjen kapcsolatba idegenekkel az interneten!

Az ovce.sk weboldalon keresztül nézzük meg az *Eltitkolt barát* című mesét (magyar szinkronos). Beszéljük meg a tartalmát a gyerekekkel.

Nézzétek meg a többi mesét is!

Tolvaj (10 perc)

Cél: Tudja, miért kell védenie személyes adatait.

Mindenki leveszi a nyakkendőjét, és az egyik sarkát betűri hátul a nadrágjába. A gyerekeknek az a feladatuk, hogy védjék a kendőjüket, közben pedig megpróbálják ellopni a többiekét. Akiét sikerül ellopni, kiesik.

A játék célja, hogy rámutassunk, milyen könnyen hozzá tudnak jutni mások az interneten közzétett fotóinkhoz. Ha van rá lehetőség, a gyerekek képeit is ki nyomtathatjuk, és a kendő helyett használva, ezt ragasztjuk rá a hátukra.

Ki van ott? (10 perc)

Cél: Tudja, hogy az internetes kommunikáció esetén a számítógép másik felén is ember van, ennek tudatában cselekszik.

A gyerekek egy szobába vannak, kijelölünk közülük egyet, aki kimegy a helyiségből. Bent a teremben csend van, a kint lévő gyerek bekopog, és kérdezi: „ki van ott?”. Előre megegyezünk, ki válaszol neki elváltakoztatott hangon. Az ajtón kívül állónak ki kell találnia, ki válaszolt neki. A játék rámutat az internetes kommunikáció veszélyeire, valamint arra is, hogy nem tudhatjuk, ki ül a számítógép másik „végénél”. Ha nem akarjuk, hogy velünk is embertelen hangnemben beszéljenek, nekünk is rendesen kell viselkednünk. A játék után beszélgetsek el a gyerekekkel, cseteltek-e már, kivel, tetszett-e nekik.

Téves hívás (10 perc)

Cél: Tudja, hogy nem minden igaz, ami az interneten található.

A gyerekek körben ülnek. Egyikük ki-

gondol egy mondatot, és megsúgja a szomszédjának, az pedig továbbadja a következőnek, és így tovább. Az utolsó hangosan kimondja a mondatot. A mondat a játék végére eléggé megváltozik. Mutassunk rá a végén, hogy az interneten is így változhat meg az információ. Könnyen megeshet, hogy ami hozzánk eljut, már teljesen máshogy szól, mint az eredeti üzenet.

Baktériumok (10 perc)

Cél: Tudja, miért kell védenie személyes adatait.

A gyerekek körben állnak, a kör közepére néznek. A körön kívül jár-

kál egy játékos, ő a „vírus”. Amikor gondolja, megérinti valakinek a vállát, majd elkezd szaladni körbe. A másik játékos is elkezd szaladni a másik irányba. Aki hamarabb visszaér a helyre, nyert.

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét, hogy az internetes vírusok is hasonlóan terjedhetnek az interneten keresztül, például letöltünk kíváncsiságból egy ismeretlen programot. Léteznek olyan vírusok is, amelyek nem csak a számítógépünket károsítják, hanem begyűjtik az ott tárolt személyes adatainkat. A vírusok ellen vírusirtó szoftverekkel védekezünk.

Tudtad, hogy...? (15 perc)

Cél: Képes kérdéseket megfogalmazni, ismeri a lehetőségeit és az eszközöket, amelyek által választ kaphat rá. Meg tud bizonyosodni az információ hitelességéről.

A gyerek három szavat kapnak, pl. medve, felhőkarcoló, egészség, és mindegyikhez megfogalmaznak 3-3 kérdést (Szükséges az internetkapcsolat.) Az interneten kikeresik a válaszokat, több forrásból is igyekeznek megbizonyosodni arról, hogy valóban iga-

zak-e a kapott infók. Ezzel rávezetjük a fiatalokat, hogy az interneten hasznos és érdekes információkat is találhatóak.

Titkos ügynök (30 perc)

Cél: Védi a személyes adatait, tudatosítja, milyen veszélyei lehetnek, ha adatokat hoz nyilvánosságra önmagáról. Tudja, hogy saját magáért felelős a média világában.

A játék elején mindenki választ magának párt. (Szükséges számítógép, internetkapcsolat a játékhoz.) Öt perc alatt mindenkinek össze kell gyűjtenie a pártjáról a lehető legtöbb adatot az in-

terneten keresztül, ezeket leírják egy papírra, és kicserélik egymás között. Ezzel rámutatunk arra, mennyi információhoz juthat akár egy számunkra idegen ember. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy mindig gondolják át, milyen következményekkel járhat bizonyos információt posztolni magukról. Ha nem tudnak maguknak válaszolni a kérdésre, kérjenek tanácsot egy tőlük idősebbtől, lehetőleg felnőttől.

Szerelem az interneten (30 perc)

Cél: Védi a személyes adatait, tudatosítja, milyen veszélyei lehetnek, ha adatokat hoz nyilvánosságra önmagáról. Tudja, hogy saját magáért felelős a média világában.

Az őrsvetítő választ egy internetes chatoldalt. Közösen létrehoznak egy profilt, és várják az első kérdezőt. Az őrsvetítő válaszol a párbeszédnek. Vigyázat, sokkoló ajánlatokat kaphatunk, készüljünk fel minden eshetőségre. Beszéljünk az őrnek az online csetelés veszélyeiről. A foglalkozás végén jöhet egy brainstorming is az internet, online kommunikáció veszélyeire.

TaggeLD magad! (10 perc)

Cél: Kétkelkedik, hamis információt nem terjeszt. Meg tudja különböztetni a fontos és nem fontos, igaz és hamis információkat.

Post it cédulákat osztunk szét a játékosok között, mindenki kap 5 darabot. A játék lényege, hogy minél több cédulát ragassz a többiekre. A játékos egyesével leszedheti a cédulákat magáról, de amit levett, át kell ragasztania egy másik emberre.

A játéknak nincs vége, végtelen. (Egy idő után már nem ragadnak a post-it-ek.) Befejezésül az őrsvetítő rávilágít arra,

hogy léteznek emberek, akik gondolkodás nélkül mindenkit megjelölnek a fotókon a Facebookon, hiába előnytelen az a másíkról. Figyelmeztessük őket, mielőtt valakiről feltesznek egy képet, és bejelölik rajta, kérdezzék meg, beleegyeznek-e ebbe.

Ne spammelj! (20 perc)

Cél: Kétkelkedik, hamis információt nem terjeszt. Meg tudja különböztetni a fontos és nem fontos, igaz és hamis információkat.

Gondolat-térképpel kezdünk, a gyerekek összegyűjtik, mit tudnak a „spam”, „hoax”, „lánclevél” kifejezésekről. Az őrsvetítővel kapnak mindhárom fajta nem kívánt tartalomra egy-egy példát. Párokban elolvassák, és leírják, szerintük miből gondolják, hogy hamis lehet az információ. A játék végén közösen

megbeszéljük a leírt tulajdonságokat. Ha internetközelben vannak, ki is kereshetik a legaktuálisabb hamis lánccleveleket a Facebookon.

Milyen állat a média? (20 perc)

Cél: Ismeri a média lényegét, tulajdonságait és előnyeit.

A játékot brainstorminggal kezdjük a „média” szóra. Az összegyűjtött címszók, információk alapján a gyerekek megrajzolják a képzeletbeli „média” állatkát. Ha elkészültek, beszéljék meg együtt, mit miért rajzoltak. Készíthetünk kollázst is régi újságképekből is.

A kocka el van vetve (15 perc)

Cél: Ismeri a média lényegét, tulajdonságait és előnyeit.

Az őrsvető megfogalmaz hat kérdést, megszámozza őket. A gyerek dobókockával dobna: ahányast dobtak, arra a kérdésre felelnek. Példa kérdésekre: Mennyit olvasol? Mi a különbség az online és nyomtatott sajtó között? Milyen képeket tettél fel legutóbb a Facebookra?

Szabad átírat (35 perc)

Cél: Saját képességeihez mérten képes saját maga létrehozni médiatartalmat.

A játék elején az őrsvető megismerteti a gyerekeket a hír jellemzőivel, felépítésével, valamint a 6 újságírói kérdéssel. Ezután felolvas nekik egy rövid mesét, majd a fiatalok feladatul kapják, hogy készítsenek belőle egy hírt. A végén olvassuk el mindent, és beszéljük meg közösen a hibákat.

Mágikus internet (15 perc)

Cél: Ismeri az internetfüggőség emberek életére való negatív hatását.

Az őrsvető szétosztja a gyerekeknek in-

ternetfüggőséggel kapcsolatos fotókat. Megkéri őket, magyarázzák el, mit látanak rajta. Vélhetően elhangzik majd az internetfüggőség is, ha nem, vezessük rá őket. Mindenki megszámoz egy üres papírt 1-től 20-ig, egy függőleges vonallal megfelelzik a papírt: az egyik oszlop lesz az „igen”, másik a „nem”. Az őrsvető a *Deti v sieti* nevű kiadvány függőségtesztje (megtalálod e füzet végén) alapján kérdéseket tesz fel a gyerekeknek, a válaszokat a papíron jelölik. A végén értékeljük ki a tesztet.

ROVEREK

Pro és kontra (20 perc)

Cél: Tudatosítja, milyen hatással van a média a saját életére és jövőjére. Képes véleményét mondani nyilvánosan.

A játék elején az őrsvető kiválasztja a „televízió” témát. Gondolat-térképpel információkat gyűjtenek a témához. Ezután az őrsvető két csoportra osztja az őröt, majd megfogalmaz egy állítást a témával kapcsolatban, például a televízió jó hatással van a gyerekekre. Az egyik csoport az állítás mellett, míg a másik csoport a probléma ellen gyűjt érveket. Vita formájában próbálják meg meggyőzni egymást.

Puzzle level 99 (15 perc)

Cél: Képes létrehozni médiatartalmat egyedül, vagy csoportban dolgozva, megvan hozzá a technikai tudása.

Az őrsvető szétvág mondatokként egy újsághírt, összekeveri. A cserkészeknek újra össze kell állítaniuk a hírt, majd címet kell adniuk a hírnek. A végén összehasonlítják a kapott változatot az eredetivel.

Hiszel a nagymamának? (20 perc)

Cél: Megérti a média kereskedelmi jellegét, az ebből származó negatívumokat és fenyegetéseket, tud védekezni ellene.

A játék azokra a termékekre vonatkozik, amelyeket „nagymamák” ajánlanak nekünk a reklámokon keresztül. Először az őrsvetítő mutat pár „nagymamás” terméket a fiataloknak, majd mindenki kap pár percet saját nagymamája jellemzésére. Ezután újabb pár perc alatt leírják a benyomásaikat a reklámbeli nagymamáról. A végén összevetjük a két nagymama-képet, majd levonjuk a tanulságokat: miszerint a reklámbeli nagymama csak pusztán egy reklámfogás. Ha van rá lehetőségünk, teszteljük is pár „nagymamás” terméket.

Hirdetés (15 perc)

Cél: Képes létrehozni médiatartalmat egyedül, vagy csoportban dolgozva, meg van hozzá a technikai tudása. Megérti a média kereskedelmi jellegét, az ebből származó negatívumokat és fenyegetéseket, tud védekezni ellene.

A cserkészek feladata, hogy kitaláljanak magukról egy hirdetést és egy jelszót,

majd ráírják egy papírra. A papírokat összegyűjti a játékvezető, összekeveri, és mindenki húz egyet. A játékosok feladata, hogy kitalálják, ki írta a hirdetést. A játékkal az önismeretüket is fejlesztjük, és rájönnek a jelszó (vagy szlogen) jelentőségére. (Bonyolíthatjuk a játékot, ha megadjuk hány szó, vagy hány betű lehet maximum a hirdetésben.)

Lágytojás (20 perc)

Cél: Véleményét ki tudja fejteni nyilvánosan. Bevezetésképp minden cserkész ír egy főnevet egy darab papírra, amiről úgy gondolja, tudna annyit beszélni, amennyi idő alatt megfő a tojás (3 perc). Összegyűjtjük a papírokat, összekeverjük, majd mindenki kihúz egyet. Minden egyes játékosnak szünet nélkül kell beszélnie három percig a kapott szóról. A játék másik fordulójában a papírra egy társadalmi problémát, jelenséget írunk fel (pl. arab nők helyzete), és három perc alatt mindenkinek ki kell fejtenie a véleményét a kapott témára.

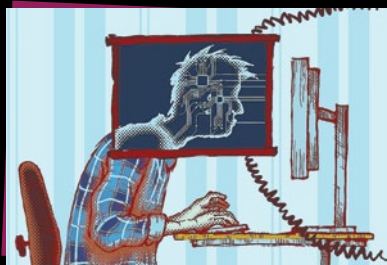
A játékon keresztül fejlesztjük a fiatalok kommunikációs képességeiket. A játék nehézségi fokát szabadon választhatjuk meg.

Netikett

1. Soha ne feledkezz meg arról, hogy a hálózat „másik végén” is emberek vannak, nem számítógép! Amit névtelenül leírtok egy gépnek, nem biztos, hogy személyesen ki merétek mondani.
2. Tartsd meg a való élet értékeit! Ami az életedben helytelennek számít, az interneten is az.
3. Figyelj arra, „hol” tartózkodsz az interneten! Ami az egyik embernek természetes, a világ másik végén élő, más kultúrából származó embernek nem biztos, hogy az.
4. Légy tekintettel másokra! Ne küldj felesleges leveleket a barátaidnak, ne tölts fel képeket, videókat róluk a tudtukon kívül!
5. Ha diakritika és ékezetek nélkül is írsz, a helyesírás szabályairól akkor se feledkezz meg! Téged minősít minden, amit leírsz.
6. Ha valakinek szüksége van segítségre, segíts neki! Neked is segítenek majd, ha szükséged lesz rá.
7. Tartsd tiszteletben mások magánügyeit! Ha tévedésből kapsz egy e-mailt, cselekedj úgy, ahogy szeretnéd, hogy cselekedjenek a te címzettet tévesztett leveleddel!
8. Ne élj vissza hatalmaddal és tudásoddal a weboldalakon!
9. Ne nevesd ki, vagy kiabáld le azt, aki hibázik! Te is voltál valamikor kezdő. Légy készséges az idősebbekkel szemben, mert könnyen meglehet, jobban értesz a dologhoz, mint ők. De ezért még véletlenül se nézd le őket!
10. Ne küldj tovább hamis láncleveleket, mert ezekkel csak feleslegesen terheled, és lassítod a rendszereket! Figyelmeztess erre másokat is!
11. Ne küldj spameket, reklámot tartalmazó e-maileket! Figyelmeztess barátaidat is, hogy ez helytelen!
12. Tartsd tiszteletben a szerzői jogokat! Ne adj ki idegen szöveget a saját neveddel, mindig tüntesd fel a szerzőt, és a forrást, ahol találtad!

Függőség-teszt

- ✗ Szabadidőd nagy részét a számítógép előtt vagy számítógépes, internetes játékokkal töltöd?
- ✗ Nem érdekelnek már más dolgok, amik ezelőtt érdekelték?
- ✗ Túl sok időt töltesz az interneten, nem tudod magadat korlátozni?
- ✗ Naponta többször ellenőrzöd az email-jedtet, híreket, közösségi portálokon a státuszokat?
- ✗ Gyakran túlléped az időkeretet, amelyet internetezésre, számítógépes játékokra jelöltél ki magadnak/jelöltek ki a szüleid?
- ✗ Ingerült leszel, ha megtiltják, hogy felmenj az internetre?
- ✗ Kizárólag csak az interneten megélt dolgokról, számítógépes játékokról tudsz beszélgetni?
- ✗ Nehézséget okoz különbséget tenni a reális és virtuális világ között?
- ✗ Új baráti kapcsolatokat csak az interneten keresztül szerzel?
- ✗ Állandóan új számítógépes tartozékokra, játékokra költöd a pénzedet?
- ✗ Szívesebben vagy az interneten, mint a szüleiddel, barátaiddal?
- ✗ Hazudsz arról, hogy mennyi időt töltesz a neten, és mi minden csinálsz ott? Ha megkérdezik, ingerült leszel?
- ✗ Úgy látod, az internet kiutat jelent a problémákból, megoldás a depresszív hangulatra?
- ✗ Éjjelente alvás helyett inkább az interneten lógsz, nappal pedig álmos vagy az iskolában?
- ✗ Baráti kapcsolataidat, iskolai eredményeidet is kockára teszed, csak hogy az interneten lehess?
- ✗ Gyakran étkezel a számítógép előtt?
- ✗ Ha nem vagy fent a neten, állandóan csak arra gondolsz, hogyan juthatnál hozzá?
- ✗ Elvonási tüneteid vannak (nyugtalanság, kézremegés stb.), ha nem lehetsz az interneten?
- ✗ Romlott a tanulmányi átlagod? Lógsz az iskolából, hogy minél többet otthon lehess a számítógép előtt?
- ✗ Nem törődsz magaddal, nem adsz a személyes higiéniára? Megfeledekezel a rendszeres étkezésről is, csak hogy minél többet az interneten tölthess?

Ha több mint 5 kérdésre feleltél igennel, gondolkodj el, és próbáld meg csökkenteni a számítógép előtt töltött idődet! Ha úgy érzed, nem fog menni egyedül, kérj segítséget!

Összefoglaló

MÉDIANEVELÉS BASIC

1. A gyerek azt csinálja, amit lát. Mutass neki olyat, amit szeretnéd, hogy lásson!
2. Kérdezzük őt folyamatosan, kérdéseinkkel segítsük, hogy maga találja meg a választ. (Miért gondoltad úgy, hogy jó lesz feltölteni ezt a képet magadról? Gondoltál arra, hogy kik láthatják ezt a fotót? Ha a szüleid látnák, szerinted mit szólnának?) Ügyeljünk rá, hogy soha ne támadjuk le, még ha szerintünk szörnyű is a helyzet, és a kérdéseinkre sem olyan választ ad a gyerek, amit szeretnénk hallani.
3. Hangsúlyozzuk neki, hogy ha olyan tartalommal találkozik az interneten, ami megijeszti, furcsának találja, amitől rosszul érzi magát, ha úgy érzi, bajban van, zaklatják, merje nekünk elmondani azt. Merjen róla beszélni, ha valami rossz éri őt az online világban.
4. Játékokkal, fejlesztő foglalkozásokkal vezessük rá őt a kritikus gondolkodásra!
5. Legyünk tájékozottak az online világban, ismerjük a veszélyeit!
6. Vezessük rá az egészséges kételkedésre a gyereket, neveljük tudatossá az online világban is!

Zárszó

Ez a kiadvány nem tudományos céllal született. Rengeteg állítás leegyszerűsítve vagy sarkítva szerepel, és koránt sincs minden nézőpont kifejtve. Célunk egy rövid, könnyed áttekintés volt, mely elkerüli az akadémikus vizsgáldást, amelynek irodalma szinte végtelen. Ez annak köszönhető, hogy a hálózati társadalom, az internethasználat hatásai, a cyberkultúra (és még sorolhatnánk) mind-mind a társadalomtudományi érdeklődés középpontjában van már legalább tizenöt éve. Ha úgy gondold, hogy szeretnél mélyebb ismereteket szerezni a témában, akkor kezdetnek az alábbiakat tudjuk ajánlani (bár némelyik kifejezetten nehéz és száraz olvasmány).

Barabási Albert-László: *Behálózva: A hálózatok új tudománya*

Manuel Castells: *A hálózati társadalom kialakulása: Az információ kora, I. kötet*

Manuel Castells: *Az identitás hatalma: Az információ kora – Gazdaság, társadalom és kultúra, II. kötet*

Nicholas A. Christakis – James Fowler: *Kapcsolatok hálójában: Mire képesek a közösségi hálózatok és hogyan alakítják sorsunkat*

Guy Debord: *A spektákulum társadalma*

Ropolyi László: *Az internet természete*

Ha tudsz angolul vagy szlovákul, ezeket is ajánljuk figyelmedbe:

David Buckingham: *Media Education*

Dana Petranová, Norbert Vrabec: *Mediálna výchova pre učiteľov stredných škôl Deti v sieti – Riziká virtuálneho priestoru a ochrana pred nimi* (Ingyen letölthető az internetről)

Ján Jiráček, Marek Mičienka: *Základy mediální výchovy*

Szabó Csilla: *Mediálna výchova ako súčasť novej vzdelávacej koncepcie Zväzu skautov maďarskej národnosti* (Diplomamunka, témavezető: Viera Kačinová)

Hasznos magyar nyelvű weboldalak:

www.mediatudor.hu

www.saferinternet.hu

cserkesz.hu/peldaul

www.szmcs.sk

Hasznos idegen nyelvű weboldalak:

www.medialnavychova.sk

www.zodpovedne.sk

www.pomoc.sk

www.stopline.sk

www.ovce.sk

www.zabky.sk/portal/index.php

mes.laura-mladez.sk

www.scout.org

www.skauting.sk

Jegyzeteim

ISBN: 978-80-971619-2-7